

Technická univerzita v Liberci

Fakulta pedagogická

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Rok 2008

Jiří Popčák

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Bakalářský studijní program: Sociální práce

Studijní obor: Penitenciární péče

Kód oboru: 7502R023

Název bakalářské práce:

ZÁVISLOST NA ALKOHOLU A PÁCHÁNÍ TRESTNÉ ČINNOSTI

ALCOHOL ADICT AND COMMITTING CRIMINAL OFFENCES

Autor:

Podpis autora: _____

Jiří Popčák

Baráčnická 809/3

400 01 Ústí nad Labem - Bukov

Vedoucí práce: MUDr. Petr Zahradník

Počet:

stran	obrázků	tabulek	grafů	zdrojů	příloh
49	2	0	2	35	1 CD ROM

CD obsahuje celé znění bakalářské práce.

V Liberci dne: 20. dubna 2008

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení: Jiří Popčák
Adresa: Dvořákova 1333/14, 405 02 Děčín II
Studijní program: Sociální práce
Studijní obor: Penitenciární péče
Kód oboru: 7502R023
Název práce: ZÁVISLOST NA ALKOHOLU A PÁCHÁNÍ
TRESTNÉ ČINNOSTI
Název práce v angličtině: ALCOHOL ADICT AND COMMITING CRIMINAL
OFFENCES
Vedoucí práce: MUDr. Petr Zahradník
Termín odevzdání práce: 30. dubna 2008

Bakalářská práce musí splňovat požadavky pro udělení akademického titulu „bakalář“ (Bc.).

MUDr. Petr Zahradník

.....
vedoucí bakalářské práce

.....
děkan FP TUL

.....
vedoucí katedry

Zadání převzal (student): Jiří Popčák

Datum: 26. března 2007

Podpis studenta:.....

Cíl práce:

Při projevu určitých psychopatologických rysů u člověka, zejména závislosti na alkoholu, dochází ke změnám osobnosti. Tyto změny mohou za určitých podmínek vést až k páchání trestné činnosti. Jedná se o domácí násilí, kde se obětí stávají partner, děti, příbuzní nebo jiné blízké osoby.

Základní literatura:

BENTOVIN, A.: *Týrání a sexuální zneužívání v rodinách*. 1. vyd. Praha : 1998. ISBN 80-7169-629-3.

VÁGNEROVÁ, M.: *Psychopatologie pro pomáhající profese : Variabilita a patologie lidské psychiky*. 3. vyd. Praha: 2002. ISBN 80-7178-678-0.

VOŇKOVÁ, J.: *Vaše právo – první pomoc obětem domácího násilí*. Praha: 2005. ISBN 80-239-4025-2.

PAVLOVSKÝ, P. a kol.: *Soudní psychiatrie a psychologie*. 1. vyd. Praha: Granada: 2001. ISBN 80-247-0181-2

VANÍČKOVÁ, E. a kol.: *Násilí v rodině: Syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte*. 1. vyd. Praha: 3. lékařská fakulta

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne: 20. dubna 2008

Podpis:

.....

Poděkování

Děkuji svému vedoucímu práce MUDr. Zahradníkovi, který svou trpělivostí, cennými radami a kritickými, ale konstruktivními připomínkami přispěl k vytvoření této bakalářské práce.

Dále bych chtěl poděkovat celé akademické obci TUL a hlavně zástupcům Katedry sociálních studií a speciální pedagogiky, kteří mě prostřednictvím přednášek a seminářů předali cenné rady a informace v době studia.

Nechtěl bych zapomenout s poděkováním ani na bývalou manželku Martinu a naše děti, kteří mě svými životními postoji motivovali k napsání mé práce.

Název bakalářské práce: Závislost na alkoholu a páchaní trestné činnosti

Název bakalářské práce: *Alcohol adict and committing criminal offences*

Jméno a příjmení autora: Jiří Popčák

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2008

Vedoucí bakalářské práce: MUDr. Petr Zahradník

Resumé:

Bakalářská práce se zabývala problematikou alkoholové závislosti spojené s pácháním trestné činnosti ve formě domácího násilí a vycházela z aktuálních poznatků v současné době. Jejím cílem bylo vystihnout určité psychopatologické rysy osobnosti. Naplnění cíle bylo dosaženo formou analýzy sekundárních zdrojů a dokumentace.

Práci tvořily dvě stěžejní oblasti. Jednalo se o část teoretickou, která pomocí zpracování a prezentace odborných zdrojů popisovala danou oblast vzniku alkoholové závislosti a objasňovala příčiny vzniku domácího násilí na osobách blízkých.

Praktická část zjišťovala pomocí studia dokumentace, pozorování a rozhovoru sociální dopady závislosti na alkoholu několika léčených klientů.

Výsledky ukazovaly existenci tohoto problému a vyústily v konkrétní navrhovaná opatření v oblasti páchaní trestné činnosti v závislosti na alkoholu.

Za největší přínos práce vzhledem k řešené problematice bylo možné považovat osvětu převážně pro laickou veřejnost a poukázat na agresivní rizika, které sebou přináší.

Klíčová slova: Násilí, psychotropní látky, alkohol, osobnost, latentní, sociální dopad, závislost, prognóza, konflikt, psychické násilí, fyzické násilí, sexuální násilí, konzumace, droga, společnost.

Summary:

In her bachelor thesis, the author deals with the issue of alcohol-driven criminal behaviour manifesting itself in domestic violence as one of its forms. In doing so, the author builds on insights drawn from current practice.

The objective of the thesis is to capture particular psycho-pathological features of the individuals involved. The fulfilment of the objective is accomplished in the form of analyses of secondary resources and of the relevant dossier thereto.

The thesis encompasses two major areas. While in the theoretical Part One, dealing with processing and presentation of relevant expert resources, the author seeks to describe the outlined area of alcohol dependency arousal, and to shed some light on the causes of the rise of domestic violence committed on the next of kin, in Part Two it largely is the ramifications of alcohol dependency faced by several clients undergoing treatment, that are under the spotlight. At that stage, the methods used by the author comprise documentation study, observation, and interviewing.

In its results, the thesis clearly confirms the existence of the problem, and moreover comes up with concrete measures proposed in the area of alcohol-driven criminal behaviour. Bearing in mind the nature of the problem area tackled, the thesis may be seen as beneficial largely in terms of raising the awareness of the lay public, and of pointing at the aggressive risks that typically are associated with the said phenomenon.

Keywords: Violation, psychotropic things, alcohol, personalist, latent, social change, dependence, prognosis, conflict, mental cruelty, physical cruelty, sexual cruelty, consumption, drug, society.

Obsah:

1 Úvod.....	9
2 Teoretická východiska práce	12
2.1 Vymezení pojmů	12
2.1.1 Alkohol.....	12
2.1.2 Domácí násilí.....	13
2.2 Vývoj závislosti na alkoholu	13
2.2.3 Vývojová stadia.....	14
2.3 Důsledky závislosti pro rodinu.....	16
2.4 Rodina a problémy partnerských vztahů při abúzu alkoholu.....	17
2.5 Příčiny domácího násilí.....	19
2.6 Genderový aspekt.....	21
2.6.1 Profil pachatelů domácího násilí podle genderové teorie	22
2.7 Trestnost pachatelů.....	22
2.7.1 Domácí násilí a policie	23
2.8 Oběti násilných trestných činů	24
2.8.1 Právní ochrana obětí domácího násilí	25
2.8.2 Děti, nejzranitelnější oběti.....	26
3 Praktická část.....	28
3.1 Diagnóza závislosti na alkoholu F10.2	28
3.2 Vykázání násilné osoby ze společného obydlí v ČR.....	30
3.3 Pomoc obětem domácího násilí.....	31
3.3.1 Bílý kruh bezpečí	32
3.3.2 Intervenční centra.....	33
3.4 Agresivita z pohledu oběti – DONA linka	34
3.5 Asertivita	36
3.5.1 Základní kameny asertivity	36
3.6 Mediální násilí.....	37
4 Závěr.....	40
5 Navrhovaná opatření	42
5.1 Primární prevence domácího násilí	42
5.2 Technika time-out	44
6 Seznam použitých informačních zdrojů	47

1 Úvod

Na základě vývoje společnosti dochází současně ke změnám životních stylů jednotlivých lidí. Nemění se jen jejich názorové postoje a uvažování, ale dochází také k proměnám vedení samotného způsobu života. Snad proto se někteří lidé při svých radostech i starostech uchylují k návykovým látkám, které je mohou určitým způsobem ovlivnit. Osobnostní vlastnosti na alkoholu závislého člověka se nejvíce projevují při plnění nepřeborného množství povinností převážně v zátěžových situacích. Většinu životních rolí tak doprovázejí problematické odchylky, které mají dopad na jeho socializaci a většinou nejsou lidmi v blízkém okolí tolerovány.

Cílem bakalářské práce je poukázat na příčiny vzniku specifické závislosti na návykové látce jakou je alkohol. Následné změny osobnosti při nadměrné konzumaci pak dokladují samotné chování člověka, jeho jednání nebo nedostačující vnímání stále se vyvíjejících společenských norem. V návaznosti na tento fenomén je důležité objasnit sociálně patologické dopady pravidelné konzumace alkoholu, které se při prosazování člověka ve společnosti a uspokojování vlastních potřeb projevují v páchání trestné činnosti. Alkoholová závislost se tak stává určitým startérem domácích sporů.

Hlavním tématem práce je seznámit širokou veřejnost s protispolečenským a protiprávním jednáním, které díky konzumaci alkoholu přerůstá v neomezenou agresivitu účastníků při řešení názorových sporů a postojů. Nejzávažnější a dnes již veřejností velice sledované projevy agresivního chování se vyskytují nejčastěji v rodinách za zavřenými dveřmi v podobě tzv. domácího násilí.

Některé kapitoly práce se zaměřují na existenci celé řady příčin, které ovlivňují náklonnost k návykovým látkám. Z hlediska psychologie lze hovořit o genotypických (geneticky převzatých po předcích) a fenotypických (vymezuje genetické dispozice v závislosti na okolí) temperamentních vlastnostech osobnosti člověka. Větší sklony k závislosti na alkoholu tak mají ti, jejichž rodiče této závislosti dávno propadli. Život adolescenta v takové rodině pak podporuje jeho sklony k závislosti na návykové látce. Člověk, který neví, že takové dispozice má, brzy bez jakýchkoliv výčitek vyhledává prostředí, kde se k alkoholu dostane. Neuvědomuje si ani to, že svým způsobem chování přechází do určité formy sociální deviace.

Jeden z nejzávažnějších problémů nastává v důležitém životním období, jakým je manželství a rodina. Tato zodpovědná životní fáze sebou přináší plnění povinností plynoucí

z životní role partnera a následně také role rodiče. Je důležité si připomenout fakt, že se hrubosti a krutosti většinou odehrávají za zavřenými dveřmi bytů, převážně bez svědků a bez důkazů. Velice často se oběť bojí z různých důvodů cokoliv sdělit (např. ze studu apod.). Veřejnost by při zjištění těchto krutostí měla reagovat a lidé v okolí by neměli být lhostejní. Jde o to, aby v některých případech už nebylo příliš pozdě.

Předmětem spekulativního charakteru práce je poukázat na existenci domácího násilí, a jeho následků pro oběť. Výjimečné nejsou ani dopady na celou společnost. Jedná se hlavně o psychickou, fyzickou a v neposlední řadě i sexuální násilnou činnost agresorů vůči své oběti. Práce je zaměřena na první dvě formy násilí v domácnosti. Není vůbec jednoduché odpovědět na otázku, proč vůbec existuje domácí násilí. Ještě složitější je vystopovat příčiny tohoto jednání přímo v konkrétním případě u určitého vztahu agresora a oběti. Pravdou je, že neexistuje typická oběť domácího násilí. Každý partner, muž i žena, se může dostat do pozice týrané oběti.

V této práci je také poukázáno na to, že alkohol ani drogy nejsou skutečnou příčinou domácího násilí. Fungují spíše jako omluva. Pokud je člověk násilnické povahy, bude ubližovat partnerům v opilém i střízlivém stavu. Někdy se tyto agresori dokonce záměrně alkoholizují, protože později mohou vliv alkoholu použít jako výmluvu pro své násilné chování.

Pro potřeby informovanosti je důležité zmínit i existenci zákonných ustanovení, která řeší závažnou činnost domácích agresorů a tím chrání případné oběti před násilným chováním pachatele. Tuto závažnou problematiku u nás řeší některá ustanovení trestního zákona č. 140/1961 Sb. s odkazem na Hlavu VI. – *trestné činy proti rodině a mládeži*, a to tak aby byla zachována práva bezbranných občanů.

Praktická část práce je zaměřena na osoby, které byly diagnostikovány jako závislé na alkoholu. Z jejich výpovědí a výpovědí obětí je zřejmé, že se při vlivu psychotropní látky současně dopouštěli trestné činnosti v podobě domácího násilí.

V průzkumu zjišťování příčin alkoholové závislosti a její předpokládaná nebezpečnost pro společnost bylo využito základních metod zkoumání. Určité poznatky byly nashromážděny z analýz sekundárních zdrojů a dokumentace, rozhovorem a pozorováním. Pozornost byla věnována nejen pachatelům násilné trestné činnosti, ale i jejich obětem. Příběhy osob, které se ve svém životě staly závislými na alkoholu se sklony k agresivnímu chování, jasně poukazují na způsoby vedení života. Názornou představu utváří hlavně příběhy lidí, kteří se stali obětí násilníků a jejich domácí agrese. Nekontrolované požívání psychotropních látek a stupňující se brutalita pachatelů končí v některých případech až strachem o život samotné oběti. Oběti domácího násilí pak veřejně hovoří o úskalích, které jim život s agresorem přinesl.

Kapitola praktické části „Pomoc obětem domácího násilí“ je věnována lidem, odborníkům a specialistům organizací a sdružení, kterým není tento problém lhostejný. Díky jejich práci jsou následky tohoto jednání profesionálně regulovány. Hlavním cílem je vždy ochránit samotné oběti a vytvářet jim podmínky pro další bezstarostný život. Existence linek důvěry zabezpečují další postupy případných obětí domácího násilí. Ucelená statistická vyhodnocení pak analyzují četnost výskytu zjištěných protiprávních deliktů, které vedou k vykázaní agresorů z místa bydliště.

2 Teoretická východiska práce

2.1 Vymezení pojmů

Pojem droga je výpůjčkou z francouzského slova „drogue“ vyskytujícího se ve 14 století a obecně označuje sušené, tedy živočišné nebo rostlinné suroviny. U tohoto pojmu došlo ke změně významu. Jednak se jím označují léčivé rostliny, jednak také ve speciálním významu psychoaktivní přirozené, polysyntetické a syntetické substance s potenciálem závislosti. Jinak je otázkou konvence, zda se alkohol a ostatní legální narkotika počítají k drogám.¹

Pokud řadíme alkohol mezi drogy, pak Národní monitorovací středisko pro drogy a drogově závislé uvádí, že na vzniku závislosti se podílí mnoho etiologických faktorů. Vždy se jedná o interakci různých vlivů v rámci bio-psycho-sociálního modelu. Za významný lze považovat vliv zevních faktorů (společenské klima, vrstevníci a dostupnost drogy), osobnostní charakteristiky užívajícího a reakce na první užití (pozitivní-zpevňující či negativní-trestající charakter). Významnou roli nepochybně hrají i genetické faktory a rodinná zátěž. Pro pokračování užívání jsou důležité i přidružené faktory – opakovaně se vyskytující situace, ve kterých se podařilo dosáhnout uspokojení vlivem psychotropních látek a nedostupnost jiných, zdravých alternativ.²

2.1.1 Alkohol

Označení alkohol pochází z arabštiny (nejjemnější z jemného), jeho objev se přičítá italským alchymistům 12. století. V současné době se vymezuje jako potravina s vysokým energickým obsahem, pochutina či jako jed, jehož toxický účinek se projevuje při akutním a chronickém předávkování, omamný prostředek nebo prostředek na spaní, který uklidňuje a uvolňuje.

Alkohol uvolňuje, uklidňuje, činí vše snadným, pozvedá náladu, potlačuje problémy, podporuje komunikaci, odstraňuje sexuální zábrany a navíc ještě mnoha lidem chutná. Intoxikace alkoholem představuje nejčastější naléhavé případy s drogami. Stanovení promile alkoholu v krvi slouží vždy jako záchytný bod. Tak mohou např. mladiství v prvním

---

¹ GÖHLERT, CH., F., KÜHN, F. *Od návyku k závislosti: Toxikomanie: Drogy: účinky a terapie*. Alinea editions und Medienservice GmbH: München: 2001, s. 18

² NMS DDZ. *Informační portál o ilegálních a legálních drogách: Etiologie závislosti* [online]. 2007: http://www.drogy-info.cz/index.php/info/glosar_pojmu/e/etiologie_zavislosti, s. 1

alkoholovém opojení i při koncentraci alkoholu v krvi pod dvě promile skýtá klinický obraz těžké otravy, zatímco dlouholetý alkoholik více než čtyřmi promile je bez klinicky významných známek opilosti.³

2.1.2 Domácí násilí

Domácí násilí je fyzické, psychické anebo sexuální násilí mezi blízkými osobami, ke kterému dochází opakovaně v jejich soukromí a tím skrytě mimo kontrolu veřejnosti, intenzita násilných incidentů se stupňuje a vede ke ztrátě schopností včas tyto incidenty zastavit a efektivně vyřešit narušený vztah. Klíčové znaky domácího násilí⁴:

1. **Opakování a dlouhodobost** – z jednoho útoku jakéhokoli charakteru ještě nelze určit, zda jde o domácí násilí. Může to však být jeho začátek.
2. **Eskalace** – od urážek se stupňuje k psychickému snižování lidské důstojnosti až k fyzickým útokům a závažným trestným činům ohrožujícím zdraví a život.
3. **Jasně a nezpochybnitelné rozdělení rolí** osoby ohrožené a osoby násilné – domácí násilí nejsou vzájemná napadání, hádky, rvačky, spory, kde se role osoby násilné a osoby ohrožené střídají.
4. **Neveřejnost** – probíhá zpravidla za zavřenými dveřmi bytu či domu, stranou společenské kontroly.

2.2 Vývoj závislosti na alkoholu

Prakticky každý z nás se ve svém životě setká s alkoholem. Přibližně každý pátý člověk alkohol odmítne a dále jej nekonzumuje buď vůbec, nebo výjimečně. Ostatní lidé (asi 4/5 populace) více či méně pijí, přičemž množství vypitého alkoholu závisí na společenském klimatu. Přibližně každému desátému člověku působí pití alkoholu občas nějaké potíže, ale jeho problémy s pitím se nestupňují. U některých lidí se problémy s pitím začínají stupňovat a ničit jejich základní životní hodnoty – pak hovoříme o závislosti na alkoholu. Do této situace dospějí asi 3% populace. Jen část z nich vyhledá léčbu, ostatní se v podstatě upíjejí za progredující (postupující) degradace. Příčiny toho, proč u některých lidí vzniká závislost na alkoholu, a jiní pijí bez problémů celý život, mohou být jednak vnitřní (psychologické, biologické), jednak vnější (sociální). Biologické příčiny (např. genetické, metabolické,

³ GÖHLERT, CH., F., KÜHN, F. *Od návyku k závislosti: Toxikomanie: Drogy: účinky a terapie*. Alinea editions und Medienservice GmbH: München: 2001, s. 79 až 81

⁴ Bílý kruh bezpečí. *Domácí násilí: základní informace* [online]. 2008: <http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/domaci-nasili/r69>, s. 1

neurohumorální – srdečních) se obvykle uplatňují prostřednictvím psychologických mechanismů, přičemž usměrňují neuropsychotropní účinky alkoholu tak, že zvyšují pravděpodobnost opakovaného pití. Sociogenní příčiny se uplatňují v prostředí, kde je pití alkoholu běžné či dokonce glorifikované (potřebné) a vynucované. Dlouhotrvající nadměrné pití, ať už jsou jeho příčiny jakékoliv, způsobuje adaptaci buněk organismu na trvalý přívod alkoholu. Jejím důsledkem je snížená odpovědnost na původně účinnou látku – vzrůst tolerance – ten vede k stupňování dávek a později k rozvoji syndromu odnětí drogy (dříve nazývaného abstinenční syndrom) při přerušení pití. Toto je základ bludného kruhu choroby. Rychlost vypěstování závislosti je závislá na dispozicích jedince, věku při začátku pití a způsobu zneužití alkoholu. Čím větší dispozice člověk má, čím mladší začne pravidelně pít a čím dříve začne alkohol užívat jako drogu (tj. s cílem ovlivnit svou psychiku), tím rychleji závislost vzniká. Pokud začne pravidelně pít člověk vybavený vrozenou dispozicí („talentem“), projeví se u něj závislost obvykle do 35 let věku. Dlouhodobým pravidelným pitím („pílí“) si lze vypěstovat závislost i bez „talentu“, ale trvá to déle, proto se v tomto případě závislost manifestuje později.⁵

2.2.3 Vývojová stadia

V roce 1952 poprvé charakterizoval vývojová stadia americký alkohololog českého původu E. M. Jelinek. Závislost na alkoholu rozdělil do následujících čtyř stádií:⁶

1. **stadium: iniciální, počáteční** – ve své podstatě jde o fázi občasné konzumace a člověk se navenek nijak neliší svým pitím od svého okolí a společenských norem. V intoxikaci dokáže překonávat situace, které pro něj dosud byly bolestné nebo neřešitelné. Neprojevují se znaky opilosti. Snad právě proto je takový člověk označován jako ten, který hodně snese a není to na něm vidět. Pokud dochází ke konzumaci alkoholu v zátěžových situacích, může sloužit k potlačení nepříjemného napětí. Při tomto způsobu řešení problémů však hrozí riziko zafixování si, že alkohol přináší úlevu.
2. **stadium: podromální, varovné** – rostoucí tolerance způsobuje, že k vyvolání příjemného pocitu je nutná stále vyšší hladina alkoholu v krvi, jež je stále blíže hladině, která se již projevuje zřetelnou opilostí – ta se však zatím objevuje jen jako občasné „nedopatření“. S „hladinkou“ se adept závislosti cítí „ve formě“, proto vyhledává příležitosti k pití.

⁵ HELLER, J., PACINOVSKÁ, O., a kol. *Závislost známá neznámá*. Grada Publishing, spol. s. r. o.: Praha: 1996, s. 15

⁶ HELLER, J., PACINOVSKÁ, O., a kol. *Závislost známá neznámá*. Grada Publishing, spol. s. r. o.: Praha: 1996, s. 16 až 18

K dosažení žádoucí hladiny musí pít rychleji než okolí, proto si připravuje náskok k pití a začíná pít potajmu. Uvědomuje si, že jeho pití může být nápadné a začíná se za své počínání stydět. Proto je citlivý na jakoukoliv zmínku o alkoholu, své pití skrývá a v intoxikaci se maximálně kontroluje. Okolí nadále nic nepozoruje, ale on se díky maximálnímu psychickému vypětí může i po menší dávce etanolu dostat do tzv. okénka (palimpsestu) – nepamatuje si průběh intoxikace. To dále vedle nechtěných opilostí a tajného pití, prohlubuje pocit viny. Rostoucí pocit viny vyvolává v postiženém odhodlání vypořádat se s alkoholem a ovládnutí účinků alkoholu se pro něj stává prestižní záležitostí. **Tato snaha uvede do pohybu kolotoč vedoucí k závislosti.** Toto stadium závislosti řadíme ještě do předchorobí, nejedná se o chorobu v pravém smyslu slova. Avšak rostoucí „okénka“ jsou neklamnou známkou toho, že končí druhé stádium a začíná třetí stadium – tedy vlastní nemoc.

3. **stadium: kruciólní, rozhodné** – v tomto kritickém stádiu ještě roste tolerance. Člověk snese ještě vysoké dávky alkoholu, aniž by na něm byla patrná intoxikace. Postupně však dochází k tomu, že hladina, kterou vnímá jako příjemnou, už prakticky splývá s hladinou, kdy je zřetelně opilý. To se projevuje tak, že člověk dlouho působí střízlivým dojmem a náhle se během jedné sklenky opije – obvykle ve zcela nevhodné situaci. Jinými slovy, člověk se stále častěji, byť nerad opíjí v marné snaze napít se a přitom se neopít, přestat včas. To je však již nemožné, neboť došlo k jevu, který nazýváme **změna kontroly v pití**. Alkohol se již stal součástí základních metabolických dějů a změnila se reakce organismu na jeho určitou dávku. Na prakticky zanedbatelnou dávku, která pouze podráždí chuťové receptory, již organismus reaguje změnou psychických procesů a rozjíždí se nezadržitelná kaskáda dalšího pití končící opilostí. Jediným řešením situace je nenapít se vůbec, abstinovat, to však člověk ještě neví a vědět ani nechce. Někdy dochází k tomu, že každé napití končí opilostí. Mluvíme proto pouze o změně, nikoliv o ztrátě kontroly v pití. Zůstává zde však paradoxní reakce, kdy každé napití nekončící opilostí je pro postiženého falešným důkazem, že situaci zvládá, a tím i povzbuzením k dalším snahám pít s kontrolou. Rostoucí frekvence zjevných opilostí vede k narůstání konfliktů s okolím. Postižený na ně reaguje budováním **racionalizačního systému** – systému zdůvodnění, jimž svému okolí i sobě vysvětluje a omlouvá své pití. Upadají jeho zájmy a koníčky, přestává stačit na své povinnosti. Aby se pacient snesl ve svých očích, uvěří svému racionalizačnímu systému a buduje si pocit křivdy, aby bylo proč pít. Začíná se měnit jeho osobnostní struktura, manifestují se negativní stránky osobnosti. Dosud spolehlivý a

čestný člověk lže, neplní sliby, podvádí a je zlý. To jen prohlubuje pocit vlastní ubohosti a uzavírá se do svého světa, který žárlivě střeží před svým okolím. Roste vztahovačnost, zoufalá snaha nechat na sobě poznat, jak je na tom zle, provokuje neustálou kontrolu toho, co si myslí okolí, zda „na něm něco vidí“. Tato vztahovačnost jen stupňuje konflikty s okolím, zejména tím nejbližším. Postižený na každé domnělé napadení reaguje protiútokem. Tlak okolí leckdy donutí pacienta i dlouhodobě abstinovat. Tuto abstinenci však paradoxně nevnímá jako důkaz toho, že může abstinovat, ale jako důkaz toho, že může ještě pít. V tomto stádiu se již objevují zdravotní poruchy, i když většinou ještě nejde o orgánová poškození, jako spíš o poruchy regulace v celém organismu. Nyní již slouží vlastní pití alkoholu jen jako reakce dalšího pití, již není možné jejich vyřešením ovlivnit další vývoj závislosti. Pití je již projevem choroby a ta má svůj spád, který nemůže zastavit postižený ani jeho okolí bez odborné pomoci. **Každé otálení s vyhledáním specializované léčby je zbytečným prodlužováním utrpení pacienta i jeho okolí a může způsobit nenapravitelné škody.** Toto stadium přechází do posledního čtvrtého v období, kdy u postiženého stoupá frekvence opilostí a dosáhne stavu, kdy je více dnů v týdnu opilý, než střízlivý.

- 4. stadium: terminální, konečné** – charakteristickým znakem tohoto stadia je nepříjemný stav po vystřízlivění, který je člověk „nucen“ léčit další dávkou drogy – tzv. **ranními doušky**. Pokračuje-li od ranního doušku pití dál, vzniká tah – několikadenního období, během něhož nevystřízliví. V důsledku vyčerpání rezerv organismu a poškození jater klesá v tomto stadiu tolerance – postižený se opije menší dávkou alkoholu, než dříve. Objevují se nejrůznější orgánová poškození, ať už jater, nervového systému, cév a také duševní poruchy. **Nastupuje degradace osobnosti, úpadek. Drogu upřednostňuje před nejzákladnějšími životními hodnotami, jako je péče o dítě, o sebe, profesi atd. Nastupuje čas, kdy už to nejde bez drogy, ale ani s drogou. V této fázi vzniká chronická závislost na alkoholu.**

2.3 Důsledky závislosti pro rodinu

Pokud hovoříme o důsledcích, které způsobuje závislost na návykových látkách v rodině, představujeme si jako oběti závislosti rodičů především děti. Menší následky připisujeme závislosti otce a větší závislosti matka. Závislost však přináší více obětí a v podstatě destruuje celý rodinný systém i jeho jednotlivé členy. Od tohoto faktu se pak odvíjí i destrukce společenských struktur a celých populací. Problémy spojené s alkoholem jsou

v celém světě hodnoceny především jako problémy zdravotní, stranou pozornosti však nezůstávají ani neméně důležitá a v určitých relacích i důležitější hlediska sociální a ekonomická. Dnes již poměrně dobře známe působení alkoholu v lidském těle i škody, které v něm způsobuje jeho nadměrné pití. Rozumíme postupnému vývoji závislosti na této droze, některým aspektům jeho společenské škodlivosti i negativním důsledkům v různých oblastech společenského života. Stále však nám zůstávají problémy přinášející mnohá překvapení.⁷

2.4 Rodina a problémy partnerských vztahů při abúzu alkoholu

Známý český sociální vědec Doc. PhDr. Oldřich Matoušek v sociologickém slovníku, jehož je autorem, definuje pojem rodina v tradičním pojetí jako skupinu lidí spojenou pouty pokrevního příbuzenství nebo právních svazků (sňatek, adopce). Avšak v širším pojetí jde o rodinu, která se deklaruje na základě vzájemné náklonnosti. V určité fázi vývoje rodina sdílí společnou domácnost. K obecné definici pojmu rodina patří i společné bydlení, příslušnost ke společné příbuzenské linii, společná produkce a konzumování statků a jiné. Funkcemi rodiny jsou reprodukce lidského rodu a výchova potomstva. Mnoho funkcí, které odvěce náležely rodině, jsou postupem času, zejména od novověku zvolna převáděny na stát, respektive na státní a jiné instituce, což vede k určité krizi rodiny a jako důsledek z toho vyplývá větší míra rozvodovosti. Rodina ovšem nadále zůstává důležitým prostředím socializace, intimity a sociální podpory vůči každému jednotlivci.

Až do poloviny 20. století tvořila soudržnost rodiny základ o přežití a udržování hmotných statků (z německého slova tzv. „Grund“). Většinou se jednalo o více generační tzv. nukleární rodiny. Čím více lidí na práci, tím větší majetek. Vysoké postavení zastával nejstarší muž, který byl velmi respektován.

S následným vývojem společnosti se začala situace v rodinách výrazně měnit. Na základě silné emancipace žen přestal mít muž hlavní slovo v rozhodování. Stoupla rozvodovost s následným osamostatňováním spolu soužících párů. Dále také ekonomická situace donutila snížit počty narozených dětí.

Závislost jednoho člena rodiny na alkoholu či jiné droze se výrazně dotýká i jejich ostatních členů. Postupně onemocní celá rodina. Soužití s jedincem závislým na alkoholu vnáší do systému rodiny a jeho funkcí mnoho negativních jevů. Jednání pod vlivem alkoholu

---

⁷ HELLER, J., PACINOVSKÁ, O., a kol. *Závislost známá neznámá*. Grada Publishing, spol. s. r. o.: Praha: 1996, s. 77

znemožňuje normální přirozenou komunikaci intoxikovaného jedince s ostatními členy domácnosti, nedovoluje mu pružné a tvůrčí rozhodování. Alkohol ovšem negativně ovlivňuje interakce v rodině také v době, kdy jsou všichni střízliví, blokuje zdolávání a řešení problémů, které zákonitě přináší různá období života. Postupně také v rodinném systému odstraní kontrolu negativních osobnostních rysů jeho členů. Tento postup sebou přináší extrémní chování a ztrátu možnosti kompromisních jednání. Tento prvek vlastně zpětně posiluje potřebu řešit vzniklé komplikované situace alkoholem. Při vzniku a rozvoji závislosti na alkoholu se v rodině uplatňují dva nejvýznamnější prvky – utajení pití a jeho zdůvodnění. Utajení devastuje v rodině komunikaci, vzájemnou důvěru, zpřehází hodnotový systém apod. Oproti tomu zdůvodňování rozvrací vzájemné vztahy, pozitivní emoční projevy, sexuální aktivitu atd. Z toho lze pak jednoduše odvodit, jak neslučitelný je závislý partner se základními rodinnými funkcemi – reprodukční, ekonomickou, výchovnou, ochrannou a dalšími. Na takto narušené rodinné klima odlišně reagují muži a ženy co do ochoty a schopnosti setrvat po boku partnera, který se stal závislým na alkoholu. Statistiky potvrzují, že mužů pije podstatně více než žen a mají tak i více problémů v souvislosti s abúzem alkoholu. Je však také faktem, že ženy mají při stejném množství vypitého alkoholu vyšší hladinu alkoholu v krvi a také rozsáhlejší následky. Stále ještě převládá pití mužů ve společnosti kamarádů v hospodách, kde tráví většinu volného času, o který připravují rodinu a především děti. Manželka pijícího muže má sice více práce, zato však může podstatně zjednodušeně a hlavně samostatně rozhodovat. Tento stav poměrně dobře přijímají organizačně zdatné a ambiciózní ženy. Na danou situaci a jednání manžela si sice stěžují, ale jakmile se vše dá do pořádku a partner jeví o dění v rodině zvýšený zájem, cítí to manželka jako zásah do své kompetence. Tyto ženy bývají důslednější a přímočařejší v rozhodování o nástupu manžela na odvykací léčbu. V současné době se stále častěji vyskytuje významný problém spojený s rozvodem manželství, a sice pití ženy. Závislost ženy znamená podstatně větší ohrožení rodiny a jejích funkcí. Především trvale a bezprostředně narušuje obrannou rodinnou strukturu. Manžel nemůže vytvořit produktivní, a tím i potřebnou koalici s dětmi – je většinou i nemožné, aby se s nimi odstěhoval do jiného bytu a manželku ponechal v bytě stávajícím. Žena pije zpravidla doma osamoceně s cílem odstranit vlastní psychickou nepohodu způsobenou přetížeností, nepochopením a různými dalšími osobními obtížemi. První a dlouho jedinou korektivní osobou je manžel nebo rodič. Ovšem právě tyto členové domácnosti jsou v očích ženy často nositeli důvodů pro účelové pití alkoholu. Muži tuto nepříjemnou situaci často tolerují tak dlouho, dokud se udrží abúzus alkoholu uvnitř rodiny. Jakmile se „ostuda“ dostane na veřejnost (nejčastěji vzbudí pozornost sousedů, nebo

spolupracovníků v zaměstnání), je to pro mnohé z nich signál k ústupu, který má nezřídka formu rozvodu. Ženy setrvávají desetkrát častěji po boku svého závislého manžela, než manželé po boku závislých žen. Je zarážející, že při rozvodech i závislé ženy získávají do své péče děti desetkrát častěji v porovnání s muži. Jeden z největších problémů v soužití se závislou osobou spočívá v tom, že rozluka manželství sama o sobě vlastní problémy v soužití s jedincem závislým na alkoholu nevyřeší a bytová otázka často nedovolí dosáhnout úplného odloučení. Často z těchto důvodů neshody narostou do těžkých konfliktů. Pokud závislý partner zůstává v rodině, je největším nebezpečím jeho *agresivita v intoxikaci*. Mnoho mužů řeší neshody v manželství spojené s jejich závislostí na alkoholu nebo pitím manželky přechodem na odloučená pracoviště, pobytem na ubytovnách, popřípadě si nacházejí jiné tolerantnější partnerky.⁸

Důležitou příčinou je tolerance společnosti a její postoje vůči nadměrně pijícím jedincům. Díky tomu se většina rodin dostává, do již výše popsaných náročných a svízelných situací.

2.5 Příčiny domácího násilí

Od konce sedmdesátých let 20. stol. se zejména v anglosaské kriminologii hledají příčiny domácího násilí, které byly postupně shrnuty v teorii:⁹

1. *individuálních faktorů*, které spočívají ve vnitřní psychice obou partnerů, specifických rysech osobnosti, eventuálně v psychopatologii osobnosti; individuální teorie se soustřeďuje na poznání psychiky, individuality osobnosti a psychopatologii obou partnerů;
2. *sociálně – psychologických faktorů* jako jsou zážitky v dětství, které vyúsťují v mezigenerační přenos intimního násilí. Některé výzkumy naznačují, že k opakovanému soužití s násilnou partnerkou inklinují spíše muži. Ženy, pokud se vymaní z násilného vztahu, se dalšího násilného vztahu vystříhají. Sociálně psychologické teorie zkoumají psychologické charakteristiky osobnosti spolu se sociálními proměnnými. Do této skupiny patří teorie o mezigeneračním přenosu násilí. Tato hypotéza se potvrzuje spíše u mužů jako pachatelů, než u žen jako obětí;

---

⁸ HELLER, J., PACINOVSKÁ, O., a kol. *Závislost známá neznámá*. Grada Publishing, spol. s. r. o.: Praha: 1996, s. 78 a 79

⁹ VOŇKOVÁ, J., HUŇKOVÁ, M., a kol. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. ProFrem: Praha: 2004, s. 55 a 56

3. **sociálně – kulturních faktorů**, které příčinu domácího násilí vidí „v sociálně strukturované nerovnoprávnosti, kulturních postojích a normách ovlivňujících rodinné vztahy“. Sociálně kulturní teorie vysvětlují výskyt domácího násilí sociálně strukturovanou nerovnoprávností a kulturními postoji a normami v rodinných vztazích;
4. **ve feministickém pohledu** na násilí jako prostředek k uplatnění moci a kontroly nad partnerem. Nejde o manželský konflikt, zvládnutí hněvu, ale dlouhodobé instrumentální násilí. Feministické teorie poskytují rovněž sociálně – kulturní vysvětlení týrání žen. Jedná se o snahu kontrolovat, s kým se žena stýká, k čemu může mít přístup, co může dělat.

Domácí násilí je jev sui generis (lat. svého druhu) charakterizovaný tím, že se odehrává mezi současnými nebo bývalými partnery, v intimním vztahu a v soukromí rodiny. Oběť je izolována od pomoci zvenčí. Domácí násilí má vlastní dynamiku, tzv. spirálu násilí, kdy se období násilí střídají s obdobími klidu a odpuštění. Nebývá afektivní, ale promyšlené, nelze však ani vyloučit situační faktory jako jsou např. nezaměstnanost a bída. Alkohol je spíše katalyzátorem, nikoliv příčinou. Obecně se autoři shodují, že k domácímu násilí vede vztahová nespokojenost, negativní hodnocení partnerova/partnerčina chování, nevyrovnané mocenské rozložení sil, konfliktní životní styl s častými rozepřemi a útoky vedoucími ke snižování sebeúcty. Čím nižší je sebedůvěra partnera, tím vyšší je pravděpodobnost agresivní reakce. Tu může vyprovokovat i mírné jednání druhé strany, zvláště půjde-li o otázky peněz či sexu. V této souvislosti se rozlišuje několik typů násilníka:¹⁰

- „self image demonstrátor“ používající násilí k demonstraci síly, kterou chce imponovat partnerce/partnerovi,
- „self image defender“, který se cítí v ohrožení a jedná násilně v obraně svého ega,
- „reputation defender“ jednající násilně v zájmu tzv. ohrožených hodnot skupiny, ke které přináleží.

---

¹⁰ VOŇKOVÁ, J., HUŇKOVÁ, M., a kol. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. ProFrem: Praha: 2004, s. 55 a 56

2.6 Genderový aspekt

Pojem *gender* vychází z doby a kulturou formovaných očekávání vztahujících se k roli mužů a žen ve společnosti. Jaké společenské pozice mají zastávat, jaké činnosti jsou jim dovoleny a jaké ne, jak mají být hodnoceni(y) za určité chování. Mezi nimi má zvláštní význam představa o normálních vztazích mezi muži a ženami, nazývaná někdy generová/rodová smlouva. Uvedená očekávání zásadním způsobem modifikují vrozené pohlavní dispozice mužů a žen, protože jsou předávány výchovou. V současnosti se rychle mění, avšak ne zcela stejně ve všech typech západních společnosti a ve všech vrstvách jedné společnosti.¹¹

Genderová socializace mužů probíhá s mnohem větším důrazem na agresivitu a je také o poznání více disciplinační. Chlapci jsou povzbuzováni k různým hrám, které vykazují znaky agresivity, jsou vybízeni k soutěživosti, překonání překážek. Tento tlak může negativně působit na utváření vlastního sebeobrazu (zvláště pokud není chlapec dostatečně silný či obratný, aby v takových hrách obstál). Naopak socializace emocí podléhá nejrůznějším restrikcím („kluci nebrečí...“ atd.) a komunikační schopnosti nejsou u chlapců běžně tolik podporovány jako u dívek, což může představovat v pozdějším životě problém. Dívky jsou na rozdíl od chlapců socializovány s důrazem na pomoc a péči druhým lidem, tedy spíše ke spolupráci než k soutěžení. Součástí předávaných vzorců chování se ale také stává akcent na vyjednávání a na techniky manipulace. Chlapci se v rámci základního socializačního rámce učí vnímat „ženské“ vlastnost jako cosi, co může ohrozit úspěšnou konstrukci jejich maskulinní genderové identity. Od raného věku musí chlapci dokazovat jiným mužům či chlapcům svoji správnou mužskou identitu a mužské okolí se stává arbitrem dosažení této správné identity, přičemž stranou nezůstávají ani ženy – matky, učitelky a další ženské postavy v okolí chlapce. Lze si dokonce povšimnout, že v řadě neúplných rodin leží břímě vytváření mužské identity z větší části právě na ženách. V každém případě je otázkou, zda se budou genderové rozdíly dále zvýrazňovat, nebo spíše překrývat či ztrácet. Některé moderní ženy dnes volí variantu života mimo manželství proto, že kalkulují s rizikem závazku svého expartnera žít, že není zcela jisté, koho mají vlastně chránit sjednávané předmanželské smlouvy atd. V postmoderním světě se normy ustavují stále složitější a sociální role zřejmě nemají tak rigidní charakter. V souvislosti s domácím násilím páchaným ženami na

---

¹¹ MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Portál: Praha: 2003, s. 72

partnerech, zde ale v kontextu utváření genderových identit stále ještě vystupuje zásadní rozpor, který úzce navazuje na stereotyp, že muži se nestávají oběťmi násilí ze strany partnerek. Mužská identita je utvářena dokonce protikladně k identitě oběti. Genderový aspekt se navíc přenáší i do situace v pozdějším věku aktérů.¹²

2.6.1 Profil pachatelů domácího násilí podle genderové teorie

Genderové teorie poukazují v současné době na dvě skutečnosti, které se vyskytují v anamnéze pachatelů domácího násilí:

- násilnickým mužům chyběla v dětství pozitivně vnímaná postava otce, a to buď v důsledku jeho fyzické nepřítomnosti, nebo proto, že se choval násilně,
- násilníci muži žili v rodině s extrémně patriarchální strukturou

V této studii se místo „problému osobnosti“ objevují pojmy dominance, kontrola a potřeba moci. Týrání a zneužívání partnera je vnímáno jako volba a strategie, aby se oběť chovala tak, jak chce agresor. Důraz kladený na psychopatologii pachatelů a zakonzervovanou představ o pachateli násilných trestných činů (fyzických, sexuálních, psychických) jako netvora vede k přesvědčení, že slušní muži se násilí nedopouštějí. Tento mýtus, spolu s dalšími, které přežívají ve společenské povědomí, vede k obtížnému prokazování a odsouzení násilných vztahu v rodině a domácnosti.¹³

2.7 Trestnost pachatelů

Na základě apelu společnosti kdy se stupňují spory v manželských, partnerských a příbuzenských vztazích, které končí bitím, ohrožováním, zastrašováním, omezováním psychickým týráním, znásilňováním či jinou násilnickou formou, vstoupila od 1. 6. 2004 v účinnost novela trestního zákona č. 140/1961 Sb., která v § 215a „Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě nebo osoby blízké“ zavádí trestnost pachatelů domácího násilí. Pachatelé tohoto trestného činu hrozí odnětí svobody až na tři léta. Při spáchání takového činu zvláště surovým způsobem nebo v něm pokračuje delší dobu, hrozí pachatelé trest odnětí svobody od dvou do osmi let. Stejná sankce se projevuje i v souběhu s ustanovením § 201a, opilství.

¹² BURIÁNEK, J., KOVAŘÍK, J., ZIMMELOVÁ, P., ŠVESTKOVÁ, R.: *Domácí násilí: Násilí na mužích a seniorech*. Triton: Praha: 2006, s. 30

¹³ VOŇKOVÁ, J., HUŇKOVÁ, M., a kol. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. ProFrem: Praha: 2004, s. 59

Pod pojmem „týrání“ rozumí soudní praxe zlé nakládání se svěřenou osobou, nyní i blízkou osobou. Jde o jednání vyznačující se vyšším stupněm hrubosti, bezcitnosti a určitou dobou trvání, které týraná osoba pociťuje jako těžké příkoří.

V souvislosti s porušováním výše uvedeného ustanovení trestního zákona se může jednat i o porušování ustanovení § 221, ublížení na zdraví nebo § 235, vydírání. U oznámení těchto trestných činů je však nutné vyžadovat orgány činné v trestním řízení souhlas oznamovatele o zahájení trestního stíhání. Naopak u § 215, písm. a) se zahájení trestního stíhání nesmí vyžadovat, pokud ho nepodá oznamovatel či oznamovatelka sama.

2.7.1 Domácí násilí a policie

Policisté jsou podle platných zákonů České republiky povinni poskytnout v rozsahu své působnosti pomoc každému, kdo se se žádostí o pomoc na ně obrátí. Policisté mohou zakročit v době, kdy k násilnosti došlo nebo tehdy, v případě projevů vydírání usmrcením, těžké újmy na zdraví pokud má oběť důvodné obavy, že k takovému jednání dojde. Oznámení případů domácího násilí jsou policisté povinni vždy přijmout a poté provést další služební úkony. Ty jsou odvislé od toho, zda oznámení bylo přijato na služebně či byli policisté přímo na místě činu.

Výjezdy na místa domácího násilí se u policistů netěší přílišné oblibě. K tomu přispívají subjektivní i objektivní okolnosti. Subjektivní okolnosti jsou spjaty s podceňováním významu a náročnosti policejní práce, kterou je třeba na místě partnerských rozepří odvést. Řešení incidentů spjatých s domácím násilím není zatím pokládáno za skutečně důležitou a obtížnou policejní činnost. Na špičce oceňovaných služeb, které poskytuje policie občanům, figurují podle oficiálních i neformálních hledisek jiné typy splněných úkolů, například dopadení bankovního lupiče či zvýšení kvóty objasněnosti. K objektivním okolnostem, které činí z incidentů domácího násilí problematické epizody pracovního dne policistů, patří jejich evidentní stresovost. Policisté musí být mentálně připraveni na poměrně velký akční rádius ve svém konání. V konkrétním živém případě není totiž předem jasné, s jakou situací se na místě setkají. Možné je téměř vše počínaje specificky policejní prací (odzbrojení pachatele, zajištění a ohledání místa činu, přijetí trestního oznámení atd.) až po téměř "nepolicejní", lidské působení (psychologická intervence ve smyslu uklidnění emocí, empatický rozhovor s rozrušeným dítětem, které bylo očitým svědkem vyhrocené situace atd.).

Není proto divu, že v současnosti představuje pro policejní výkon domácí násilí poměrně složitý problém. Přestože pachatel i oběť jsou od počátku známí a mohlo by se tudíž na první pohled zdát, že z policejního pohledu jde o jednoduchou záležitost. Ve skutečnosti je tomu právě naopak. Fakt, že pachatel je od počátku známý neusnadňuje kvalitní policejní řešení partnerských násilností, dokonce často ani neumožňuje včas a účinně zabránit pachateli v pokračujícím (fyzickém, psychickém či sexuálním) týrání oběti.¹⁴

2.8 Oběti násilných trestných činů

Každý trestný čin a jeho charakteristiky lze hodnotit a analyzovat z mnoha hledisek. Na základě poznatků z viktimologie (aplikovaná vědecká disciplína o oběti) se soustředíme pouze na hlediska určující, z nichž vyplývají důsledky pro oběť:¹⁵

- **hledisko právní** – jaký trestný čin byl spáchán, jak je právně kvalifikován, jaký trest byl nad pachatelem vysloven atd. (můžeme je také hodnotit v rámci stanovení fází jednotlivých oborů forenzní psychologie – vyšetřovací, rozhodovací a vykonávací). Dopadení pachatele znamená pro oběť ulehčení (i pro oběti sekundární, což jsou oběti, které nepřímo újmu neutrpí, ale intenzivně ji prožívají a pociťují např. rodiče, sourozenci primární oběti). V případě dopadení např. sériového sexuálního agresora může jít o celá města či celou společnost. Naopak stresující může být pro oběť setkání s pachatelem před soudem, při rekognici atd. Stresující může být i, dle mínění oběti, nepřiměřeně nízký trest pro pachatele, obava z jeho pomsty po propuštění či pomsty jeho rodiny, společníků nebo přátel atd.,
- **hledisko psychologické** – souvisí s hlediskem právním. Patří sem prožitý strach, previktimní osobnost, ale i psychologická hodnota ztrát (např. odcizení či rozbití věci, která má pro oběť vysoký emotivní náboj). Závažnost psychické újmy nemusí být nutně přímo úměrná závažnosti újmy fyzické. I trestný čin bez zranění nebo relativně lehkým poraněním může mít závažné psychické následky. Podobně tomu je i v případě trestných činů, kdy nedojde k fyzickému kontaktu (dotyku) pachatele s obětí. K závažným psychickým dopadům dochází v těchto případech tehdy, když je zraněn nebo trpí jiný člověk,

¹⁴ ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní strategie při kontaktu s domácím násilím 1/2001* [online]. 2007: <http://bkb.juristic.cz/174587/old>, s. 1

¹⁵ SOCHŮREK, J. *Nástin vybraných problémů viktimologie*. TU Liberec: Liberec: 2003, s. 45 a 46

- *hledisko kriminologické* – o jaký trestný čin jde, je typický pro danou lokalitu, jak je tento druh činu frekventován ve společnosti, jaká je kriminologická diagnóza pachatele, oběti atd.,
- *hledisko kriminogeneze* – včetně průběhu samotného trestného činu,
- *hledisko sociální* – reakce rodiny, okolí, masmédií apod.,
- *hledisko časové* – jedná se o krátkodobé či dlouhodobé účinky a dopady,
- *hledisko preventability* – otázka zaznívá, jak podobným trestným činům obecně předcházet, preventivně – výchovné působení,
- *hledisko reálnosti hrozby* – tato hrozba je dosud dost diskutována. Jde o známé výhrůžky a zastrahování k dosažení cíle. Pokud si pachatel s obětí pouze „hraje“ fabulačními metodami, pak může být sekundárním viktimizačním faktorem pro oběť i pocit studu, že pachateli na jeho návnadu „skočili“.

2.8.1 Právní ochrana obětí domácího násilí

Od 1. 6. 2004 vstoupila v účinnost novela trestního zákona, která v § 215a „Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě nebo osoby blízké“, zavádí trestnost domácího násilí. Pod pojmem „týrání“ soudní praxe rozumí zlé nakládání se svěřenou osobou, nyní i s blízkou osobou. Jde o jednání vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou trvalostí, které týraná osoba pociťuje jako těžké příkoří.

Pokud se oběť domácího násilí rozhodne svou začínající krizovou situaci řešit, je zřejmé, že postupné kroky k nápravě budou zahájeny s velkou pravděpodobností přestupkovým řízením (pokud není páchan trestný čin). Samotné přestupkové řízení nemá bohužel velkou šanci na úspěch. Přestupky, kterými je možno postihnout domácí násilí patří mezi tzv. přestupky navrhované a projednávají se u místně příslušných obecních úřadů jen na návrh postižené osoby. Většinou se jedná o přestupky proti občanskému soužití, které jsou vymezeny v zákoně č. 200/1990 Sb., § 49.

V trestním řízení je postavení navrhovatele dáno vztahem k pachateli. Může se jednat o vztah v přímém pokolení (matka, dcera, vnučka, babička) nebo o vztah sourozenecký, event. osvojence a osvojitele. Nejčastěji však k domácímu násilí dochází v manželství.

Manželi jsou ti, kteří uzavřeli manželství, a to manželství trvá. V tomto případě platí, jestliže páchané násilí (fyzické, psychické, sexuální) svědčí pro trestný čin, je důležité po oznámení situace orgánům činným v trestním řízení vyslovit souhlas se zahájením trestního stíhání.

Tento krok je však potřeba důkladně zvážit a promyslet. Jde hlavně o to, aby se v důsledku zahájení trestního stíhání násilí nestupňovalo a nedocházelo k dalšímu psychickému teroru, zejména ve jménu nezletilých dětí („nedostaneš, neuvidíš, zabiji vás i sebe, udělám z tebe blázna, doženu tě k sebevraždě...“). Je dobré si v této situaci promyslet případný odchod do azylového domu, či intervenčních center. Hledat psychologickou, sociální a právní pomoc.

V rodině a domácnosti dochází zejména k následujícím trestným činům:

- Vzbuzení důvodné obavy – § 197a, Trestního zákona. Jedná se o vyhrožování usmrcením, těžkou újmou na zdraví. Záleží na konkrétních okolnostech, jak subjektivně posuzuje újmu ten, jemuž je vyhrožováno.
- Vydírání – § 235, odst. 1. K vydírání dochází tehdy, je-li pohrůžka usmrcení nebo těžkou újmou na zdraví nebo jinou újmou prostředkem k vynucení určitého chování.
- Úmyslné ublížení na zdraví – § 221. Jde o jednání, kterým je způsobena porucha na zdraví, která znemožňuje postiženému obvyklý způsob života, obvyklé činnosti, a to nikoliv po přechodnou dobu (7 dní pracovní neschopnosti).
- Úmyslná těžká újma na zdraví – § 222. Jde o jednání, které vede k mimořádně vystupňované tělesné nebo duševní bolesti, které je na hranici snesitelnosti, byť trvá jen kratší dobu (soudní praxe vyžaduje alespoň 6 týdnů pracovní neschopnosti).
- Omezování osobní svobody – § 231. Tohoto trestného činu se dopouští osoba, která jiné osobě brání užívat osobní svobody.
- Útisk – § 237. Jde o jednání, kdy pachatel jinou osobu nutí, zneužívá její tísně nebo závislosti, aby něco konala nebo trpěla.
- Porušování domovní svobody – § 238. Jde o jednání, kterého se dopouští osoba, která neoprávněně vnikne do domu nebo bytu jiné osoby a tam neoprávněně setrvává.
- Znásilnění - § 241. Jednání se dopouští ten, kdo jinou/jinému nutí k jakýmkoliv sexuálním úkonům. Nemusí jít jen o soulož, ale i jiné formy sexuálního ukojení.
- Vražda - § 219. Jde o extrémní vyhrocení sporů mezi lidmi, které není třeba komentovat.

2.8.2 Děti, nejzranitelnější oběti

Opomíjeným a velice závažným problémem jsou v situacích domácího násilí trestné činy, kde jsou obětí děti. Jde především o týrání svěřené osoby. Tento trestný čin je zakotven v § 215, Trestního zákona. Oběti, v tomto případě děti jsou vystaveny psychickému týrání,

které je přítomno domácímu násilí. Děti, které vyrůstají v prostředí ponižování a agrese si do života odnášejí asociální modely chování. Jsou tedy vydány nebezpečí spustnutí, protože si osvojí jiné škodlivé návyky nebo sklony.

Ohrožení řádného chodu rodiny začíná téměř pravidelně zanedbáním povinné výživy. Povinnost zajišťovat výživu rodiny vyplývá ze zákona o rodině a nemusí být proto určena soudem. Povinnost pečovat nebo zaopatřovat rodinu spočívá nejen v peněžitém plnění, ale ve faktickém poskytování péče. Nečiní-li tak jeden z rodičů dobrovolně, je nutné se domáhat této povinnosti soudní cestou.

Přítomnost dětí při domácím násilí má podle odborných poznatků zhoubný vliv na jejich psychický a sociální rozvoj. Jednak jsou vystaveny psychickému týrání jako svědci útrap, jednak si osvojují pro svůj další život nežádoucí způsoby chování, ať již agresivního nebo podřízeného. V situaci domácího násilí jsou porušována některá základní práva formulována v Úmluvě o právech dítěte, kterou Česká republika ratifikovala ve svém právním řádu (právo na přežití, právo na rozvoj, právo na ochranu a právo na participaci – kde se jedná o právo na spoluúčast při rozhodování o věcech, které se dítěte týkají).

V situacích domácího násilí se může u dítěte projevit tzv. syndrom týraného dítěte (mezinárodně označován zkratkou „CAN“ - vychází z anglického ekvivalentu „child abuse and neglect“, v doslovném překladu to znamená „dítě zneužívané a zanedbávané“). Jedná se o sociálně nepřijatelný jev, mnohem horší, než je trestně právní pojetí špatného zacházení s dětmi. Z deseti příznaků tohoto syndromu dochází v rámci domácího násilí nejméně ke třem projevům: duševního a citového týrání nebo tzv. pasivnímu týrání – zanedbávání.

Rozhodující roli hrají v tomto případě soudy, a to zejména v případech neshody rodičů o podstatných věcech týkajících se dítěte a při úpravě poměrů dětí, jejichž rodiče spolu dočasně nebo trvale nežijí. Základem právní úpravy mezi rodiči a nezletilými dětmi je institut rodičovské odpovědnosti. Je to tzv. ochranný institut, který je právem a povinností rodičů a zahrnuje péči o zdraví, tělesný, rozumový a mravní vývoj dítěte. Pokud osobní život a chování rodiče je v rozporu s dobrými mravy, může to být i důvod pro zákaz styku takového rodiče s dítětem, pokud je to v zájmu dítěte.

3 Praktická část

Cílem praktické části je poukázat na důsledky alkoholové závislosti vedoucí k agresivě v partnerském vztahu a v rodině, které mohou vést k naplnění skutkových podstat vymezených trestných činů. Konzumace alkoholu není v dnešní společnosti nic výjimečného. Podstatnou součástí ve vývoji osobnosti člověka je, do jaké míry může alkohol ovlivnit jeho existenci. Avšak není vyloučeno, že alkohol při vzniku určitých životních problémů a zátěžových situací, nabízí člověku „jednoduchou“ cestu při jejich řešení. Narůstající spotřeba alkoholu při úniku od starostí do světa blaženosti tak pokládá základy temperamentních a charakterových osobnostních změn, které mohou vést až k závislosti se sklonem k určité formě agresivity.

V Čechách se dlouho každý tvářil, že tento závažný problém neexistuje. Hlavně přetrvával názor, ať si každý své domácí spory řeší sám a neotravuje tím okolí. Oběti, které začaly navštěvovat manželské poradny, či podávali žádost o rozvod, často nesly znaky fyzického týrání. Oběti se styděli o problému veřejně hovořit. Převládal totiž názor, že hrubosti a krutosti v domácnosti jsou jejich vina. Absence zákonných ustanovení na ochranu obětí nahrávala nekontrolovatelnému a beztrestnému řádění agresorů. Vznikající poradny spolu s profesionálním personálem měli plné ruce práce eliminovat následky takových jednání. Vznik azylových domů dočasně poskytuje řešení krizové životní situace. Je totiž důležité opustit bojiště agresora někam do anonymního bezpečí.

3.1 Diagnóza závislosti na alkoholu F10.2

„Proč piješ?“

„Pořád mám mrzutosti se ženou.“

„Co z toho máš?“

„Pořád mrzutosti se ženou.“

Fr.- Christoph Göhlert

Podle 10. Revize Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN-10) se u pacientů se statistickým označením F10.2 diagnostikuje syndrom závislosti na alkoholu. Jde o touhu konzumovat alkohol. Tímto označením byl diagnostikován i pan Pavel, kterému se díky alkoholu a násilnické povahy rozpadla rodina a zhroutil celý svět. Jeho výpovědi při intenzivních návštěvách psychiatrické ordinace jsou dokladem toho, jak se z poklidného

života stane peklo pro něho jako agresora, ale také pro jeho oběti. Tento fakt přibližuje následující příběh ženy, která se díky otevřenému jednání s kompetentními orgány vymanila ze svízelné životní situace.

Z počátku manželství se Soňou plnilo všechny funkce. Hlavně po narození dítěte byla situace v rodině nadmíru přívětivá a pro výchovu dítěte výborná. Zvrat nastává po pěti letech trvání manželství, kdy je díky alkoholu propuštěn ze zaměstnání. Nuda a zoufalost z nemožnosti najít si nové zaměstnání ho vedou k pouličnímu životu. Nalézá partu lidí, ve které je respektován. Většina aktivit této skupiny lidí se však odehrává v restauračních zařízeních. Jelikož si parta dokáže sehnat finanční hotovost kriminální aktivitou, Pavel přestává myslet na práci a nevědomky upravuje své potřeby k náklonnosti alkoholu. Doma jsou stále častější výmluvy k jeho nepřítomnosti. V období jeho alkoholové závislosti přestává myslet racionálně a jeho žebříček životních a společenských hodnot se stále více a více odklání od reality. V důsledku neplnění domácích povinností se spory s manželkou stupňovali až v neřízenou Pavlovu agresivitu. Hádky vyvolávaly takový hluk, že sousedé museli několikrát volat policii. Zatím vše bylo řešeno na místě.

V době, kdy situace v rodině byla už nesnesitelná, si Pavel uvědomil, že není něco v pořádku a na radu svého otce vyhledal pomoc u odborníků. Nevěděl totiž, že jeho otec v životě absolvoval něco obdobného. Jediným východiskem byla návštěva psychiatrické ordinace. Po několika testech a rozhovorech s lékařem zněla diagnóza jasně. Závislost na alkoholu s prvky agresivního chování.

Po lékařem doporučené abstinenci navštívila ordinaci Pavlova manželka. Její sdělení bylo celkem smutné: „Pavel opět pije, terorizuje rodinu a dítě“. Po podání žádosti na rozvod se agresivita vystupňovala natolik, že Soňa má strach o svůj život i život dítěte. Několik volání na linku bezpečí, návštěv policejních orgánů a orgánů státní správy donutily Soňu k odchodu i s dítětem do Intervenčního centra, které jí poskytlo zázemí a dočasnou ochranu před samotným agresorem.

Pavel se začal léčit z alkoholové závislosti. Naštěstí měl tolik rozumu, že si svoje životní postoje uvědomil. Opustil partu, která na něj měla negativní vliv, a našel si novou práci. Avšak svou bývalou manželku už nikdy nepřesvědčil o své nápravě.

3.2 Vykázání násilné osoby ze společného obydlí v ČR.

V České republice existují organizace, které poskytují odbornou, bezplatnou a diskrétní pomoc obětem a svědkům trestných činů, včetně morální a emocionální podpory. Jejich součástí jsou tzv. Intervenční centra, která poskytují individuální sociálně právní pomoc v konkrétních případech a zároveň koordinují interdisciplinární spolupráci mezi dalšími navazujícími službami na úrovni kraje. V případech doporučujících **vykázání** agresorů z místa bydliště **spolupracují tyto organizace** s Policií České republiky. Jsou také schopny dočasně poskytnout ubytování a pro oběti vytvářet terapeutické programy.

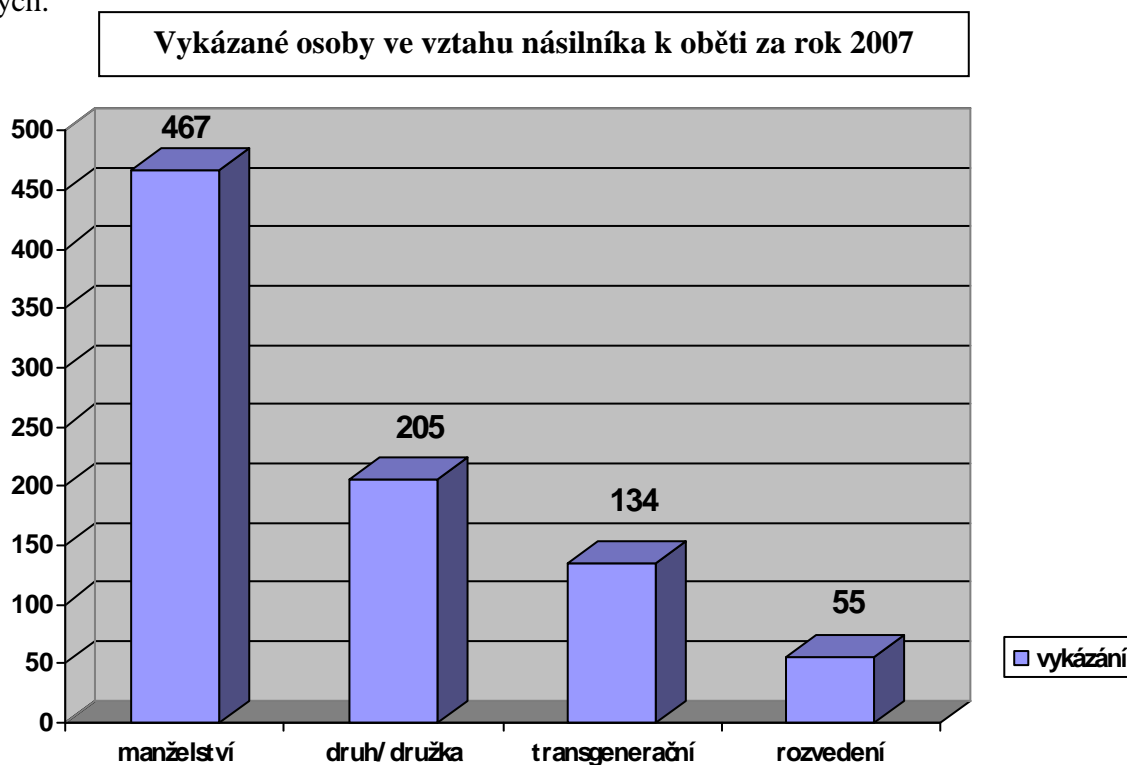
Podle statistik Občanského sdružení Bílého kruhu bezpečí nashromážděných z 15 Intervenčních center bylo v České republice v období od 1. 1. – 31. 12. 2007 **evidováno celkem 862 rozhodnutí Policie ČR na základě zákona č. 135/2006 Sb.**, o vykázání nebo zákazu vstupu násilné osoby do společného obydlí. Policie v těchto případech přihlížela k předchozím incidentům a hodnotila rizikovost aktuální situace. Rozhodnutí o vykázání/zákazu vstupu mělo preventivní charakter a hlavně odvracelo aktuálně hrozící násilný útok. Rozhodnutí o desetidenním vykázání/zákazu vstupu bylo vykonatelné okamžitě, lhůtu nebylo možné zkrátit a k tomuto rozhodnutí Policie ČR nepotřebovala souhlas ohrožené osoby. Během roku 2007 bylo zaznamenáno **58 případů (téměř 7%) opakovaného vykázání/zákazu vstupu ve stejných domácnostech**. Například v Karviné bylo ve stejné domácnosti vykázáno pětkrát, v Brně a v Ostravě – Hrabůvce bylo vykázáno ve stejných domácnostech třikrát. V takových situacích mohla Policie ČR na základě vlastních zjištění zahájit i bez souhlasu poškozeného trestní stíhání násilné osoby pro trestný čin dle § 215a) trestního zákona. V průběhu roku 2007, tj. prvního roku aplikační praxe zákona na ochranu před domácím násilím, se začaly ohrožené osoby obracet s žádostí o vydání předběžného opatření přímo na civilní soudy, a to i v situacích, kterým nepředcházelo policejní desetidenní vykázání. Například Intervenční centrum Liberec jen pro Liberecký kraj má informaci o 8 takto podaných žádostech, ze kterých v 5 případech soudci žádosti vyhověli, a násilnou osobu vykázali, resp. jí zakázali vstup do společného obydlí.

Následující údaje se týkají **násilných osob a jejich vztahu k osobě ohrožené**. V případech řešeného domácího násilí bylo v roce 2007 ze společného obydlí vykázáno:

854 mužů

8 žen

Z hlediska vztahu mezi násilnou a ohroženou osobou převládá (viz graf č. 1) vztah manželský – 467 případů (54 %), následuje vztah druh/družka – 205 případů, transgeneračních (přenos násilí mezi generacemi) – 134 případů a rozvedení manželé – 55 případů. K malému počtu vykazání došlo ve vztazích partnerských, sourozeneckých a jiných.¹⁶

Graf č. 1: celkový počet vykazovaných osob ve vztahu násilníka k oběti za rok 2007

3.3 Pomoc obětem domácího násilí

Policie nemůže zastavit domácí násilí. Osvěta může zvýšit počet hlášených případů. Důležitým prvkem domácího násilí je poskytování možností oběti, včetně cesty ven. Závazné postupy stanovují roli policie u domácího násilí a je na zodpovědnosti vedoucího, aby byly tyto postupy platné a aktuální.

Informovanost veřejnosti o domácím násilí se v posledním roce výrazně zvýšila. Téma partnerského násilí se objevuje v médiích, zejména různá občanská sdružení zajišťují osvětu veřejnosti v této věci. Výrazný posun znamená také vznik nonstop linky pro oběti domácího násilí, kterou provozuje Bílý kruh bezpečí. Oběti z celé republiky nyní dosáhnou poměrně snadno alespoň na jedno místo pomoci.

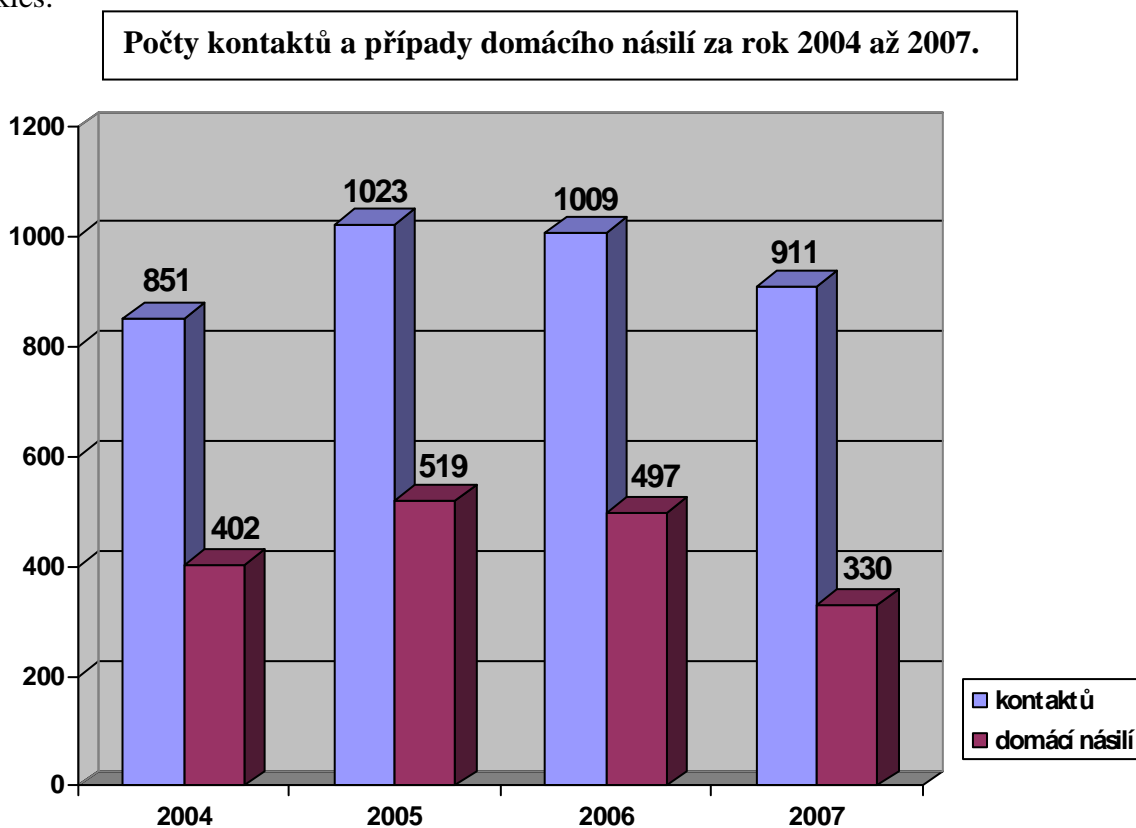
¹⁶ VITOUŠOVÁ, P. *Bílý kruh bezpečí: Vykázání v roce 2007* [online]. 2008: http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/novinky_-_nazory/vykazani_v_roce_2007/r17

3.3.1 Bílý kruh bezpečí

Konzultanti pracující na lince krizové telefonické intervence DONA linka a jsou připravení pomáhat obětem trestných činů, nevyjímaje také domácího násilí, a v těžkých chvílích, které volající klienti prožívají. Soustředění se na přijetí hovoru a vyslechnutí slov o bolesti, ponižování a týrání je u každého opravdu těžké. Díky náročné a neustále se zdokonalující přípravě personálu je každý odhodlaný profesionálně zvládnout sebezapeklitější příběh s podtextem „domácí násilí“.

Statistické přehledy (viz graf č. 2) Občanského sdružení Bílý kruh bezpečí potvrzují existenci nestandardních životních situací ve vztazích mezi lidmi v celé České republice. Od roku 2004 byl zaznamenán vzestup případů, kdy občané požádali o pomoc. V případech klasifikovaného domácího násilí byla situace obdobná. V roce 2007 je viditelný mírný pokles.¹⁷

Graf č. 2: celkový počet kontaktů s Občanským sdružením Bílý kruh bezpečí v porovnání s počty klasifikovaných případů domácího násilí evidovaných v roce 2004 až 2007.

¹⁷ Bílý kruh bezpečí: *Statistiky* [online]. 2008: http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=246

Pomoc se zdárným koncem dokladuje jeden příběh z června roku 2007, kdy přijal zajímavý hovor jeden konzultant DONA Linky v Mostě.

Policista tamního oddělení hned v úvodu poděkoval konzultantům DONA linky za perfektně odvedenou práci, která velice pomohla jedné z obětí domácího násilí. Policisté totiž začali šetřit podezření z týrání dítěte a jeho matky agresivním mužem. Žena se obávala možného následného konfliktu a nechtěla o nepříjemné rodinné záležitosti vůbec hovořit, natož podat trestní oznámení a souhlasit s trestním stíháním muže. Policisté ji nedokázali přesvědčit o naléhavosti situace a tak ji alespoň odkázali na DONA linku. Po několika hodinách od doporučení žena sama přišla na policejní oddělení a na násilníka podala trestní oznámení. K jejímu rozhodnutí vedlo, jak zjistili policisté, podrobné projednání celé situace s konzultantem DONA linky. Policisté ve velmi krátké době soustředili proti násilníkovi tolik důkazů, že ho soudce vzal do vazby, aby nemohl dál ohrožovat zdraví a život vlastního dítěte a manželky.

3.3 2 Intervenční centra

Intervenční centra vznikla v roce 2007 v každém kraji. Jejich pracovníci absolvovali opakovaná odborná školení a praktické výcviky. V souvislosti se sdílením citlivých osobních údajů občanů jsou tato centra od 1. 1. 2007 napojena na útvary Policie České republiky prostřednictvím Krajských správ PČR. Patnáct IC v roce 2007 absolvovalo 8 celostátních metodických porad, jedna z nich byla poradou mezioborovou, tj. konala se za účasti všech policejních metodiků z ČR. Intervenční centra poskytují na základě § 60a zákona 108/2006 Sb. povinně pomoc všem osobám ohroženým domácím násilím, tzn. nejen těm, o kterých se dozví od PČR na základě vykazání/zákazu vstupu, ale také těm, kteří se na Intervenční centrum obrátí tzv. přímo z ulice. Statistické údaje umožňují porovnat veškeré kontakty s těmi, které se uskutečnily výhradně na základě předání informace od PČR. Na základě předání informací od PČR v souvislosti s rozhodnutím o vykazání se v roce 2007 uskutečnilo 3 942 evidovaných kontaktů s ohroženými osobami po vykazání (z toho 2 880 telefonických, 587 osobních v intervenčním centru, 153 osobních v rámci výjezdu do bydliště, 322 písemných). V případech policejního vykazání intervenční centra uskutečnila 475 jednorázových kontaktů, 750 opakovaných se stejnou ohroženou osobou a v 206 případech byla ohrožená osoba kontaktována, ale pomoc odmítla. Poslední skupina ohrožených osob je poměrně početná a v jednotlivých Intervenčních centrech analyzují důvody odmítnutí. Viz například *výzkum o ochotě oběti domácího násilí participovat na trestním řízení proti*

pachateli (Kavermann 2006). Podle tohoto kriteria se osoby ohrožené domácím násilím člení do tří skupin:

- oběti využívající všech svých zákonných práv a možností v trestním řízení (do této skupiny spadá zhruba 13 %),
- oběti rezignující, nevyžívají žádné možnosti k prosazení svých práv (do této skupiny spadá asi 34%),
- oběti s nekonzistentní spoluprací (sice vypovídají, ale nechtějí pokračovat v trestním řízení - přes 50% obětí).

Nestejněměrně využívána je služba IC ze strany dalších ohrožených osob. Patnáct intervenčních center eviduje v roce 2007 celkem 5 364 dalších kontaktů s uživateli služby (do tohoto počtu nejsou zaneseny kontakty profesní), kteří hledají informace, radu, podporu a pomoc v souvislosti s případy domácího násilí. V průměru na jedno intervenční centrum v roce 2007 připadá 620 veškerých kontaktů s uživateli služby.¹⁸

3.4 Agresivita z pohledu oběti – DONA linka

Oběti psychického či fyzického násilí nejsou většinou schopné samy zvládnout situaci. Rady blízkého okolí (nevšímat si násilníka, rozejít se, změna v zaměstnání) není snadné realizovat. Často se to samotné obětivá být úplně nemožné. Rozumným řešením se jeví vyhledat odbornou pomoc. Poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy jsou dostupné a této problematice se věnují v celé šíři. Příkladem řešením daného stavu je životní postoj jedné paní z Loun.

V telefonátu se svěřila paní M. z Loun s tím, že DONA linku volá už podruhé. Poprvé ji volala před dvěma léty, kdy na ni těžce dolehlo agresivní chování manžela. Konzultantka DONA linky si možná řekla, že to není nic mimořádného. Byla pak mile překvapená, když následoval rozhovor, který by rád slyšel každý, kdo pracuje na lince krizové telefonické intervence. Klientka totiž volala, aby poděkovala za podporu a dodání odvahy k řešení těžké životní situace. Před dvěma léty ještě žila ve společné domácnosti s manželem a dvěma dětmi. A také s velice častými projevy domácího násilí. Dlouhou dobu před prvním zavoláním si myslela, že je to všechno její vina, poněvadž nedokáže vytvořit rodinné zázemí. Ať se snažila sebevíc, nedočkala se od manžela žádného uznání.

---

¹⁸ VITOUŠOVÁ, P. *Bílý kruh bezpečí: Vykázání v roce 2007* [online] 2008: http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/novinky_-_nazory/vykazani_v_roce_2007/r17

„Bylo to stále horší, moje ustrašenost a úplně jiné chování se pomalu přenášelo i na děti. Nevěděla jsem co dál, styděla jsem se někoho požádat o vyslechnutí, o pomoc. Bála jsem se, že by mi nikdo neuvěřil, bála jsem se vyvolat jakékoli změny,“ říkala paní z Loun. „Bála jsem se odejít od manžela, protože jsem nedokázala domyslet, jak bych všechno zvládla a jak bych se sama dokázala postarat o děti. Nakonec jsem se rozhodla vytočit číslo DONA linky a děkuji vám, moji neznámí poradci.“. Její hlas ve sluchátku teď ale nezněl ustrašeností a obavami. Naopak, hovořila plným, zvučným a optimistickým hlasem spokojené ženy. Už zase získala sebedůvěru. Našla sílu a odešla od muže, se kterým se ale pro své náboženské přesvědčení nerozvedla. Našla si s dětmi byt, nové zaměstnání a získala to, co na dlouhou dobu ztratila – klid. Nová situace jí pomohla hodně, dokonce jí zmizely různé zdravotní obtíže, které ji dřív pronásledovaly. Teď už ji netrápí podezření na astma ani problémy se štítnou žlázou. Nepomohly jí medikamenty, ale odchod od agresivního manžela.

„Někdy jsem skutečně překvapená, jak mě odchod změnil, jak mi pomohl,“ říká žena nad stavem života, těla i duše, který teď neohrožují žádné chmurné představy. „Dokonce jsem si všimla, že se i jinak chovám k lidem kolem sebe a oni mi to také dávají najevo svou pozorností a pochopením. Jen dcera mi má občas za zlé, že jsme neodešli dřív a já jí těžko vysvětluji svoje tehdejší obavy.“. Právě dcera byla vlastně do jisté míry i důvodem opakovaného telefonátu, který začal tak hezkým poděkováním. Děti domácím násilím trpěly hodně, mnohem víc, než si jejich matka mohla všimnout. Teď, když mají pohodu a klid, potřebuje dcera znovu nabyt sílu a dostat se z toho, čím ji agresor v rodině poznamenal. „Věřím, že mi pro ni dokážete pomoci, jako jste dokázali pro mne. Věřím, že pro ni najdu pomoc. Já se z toho všeho i díky vám dostala. Vůbec se nebudu zlobit, když můj příběh převyprávíte jiným ženám, které se bojí cokoli začít, jak jsem se bála já před dvěma léty. Ať se nebojí, že situaci nezvládnou. Ať je každá situace hodně složitá, potřebují najít pomoc a podporu, stejnou jakou jsem od vás dostala já, když jsem tenkrát zavolala. Děkuji vám, vaše práce je velice prospěšná a pokračujte v ní.“. Další konzultace probíhala určitě jinak, než ta první před dvěma léty. Už šlo o hovor ženy, která si zase vydobyla svoje místo na slunci a teď ho chce co nejvíce dopřát nejen dceři, ale všem, kteří ho potřebují.

3.5 Asertivita

Pro agresory a jejich násilnické chování je velice významný krok na cestě ke zvládnání mezilidských vztahů získání návyků v oblasti asertivity.

Výraz asertivita je odvozený z latinského slova ASSERE (něco si osobovat, tvrdit ujišťovat, zdůrazňovat). Asertivní jednání je potom takové jednání, které umožňuje sebeprosazení bez agrese, pasivního přizpůsobení se. Je to jednání typu „dospělý – dospělý“. Dospělý vyzrálý člověk říká, co si myslí a dělá to, co říká. Nesnaží se s druhými manipulovat, zbytečně nenarušuje práva druhých. Dospělý, zralý člověk má ujasněné reálné cíle. Asertivita je velký systém komunikace a jednání mezi lidmi, podílelo se na ní velké množství autorů a v některých oblastech vývoj ještě pokračuje. Málokdo z nepoučených lidí je schopen správně odpovědět na otázku: **„Kdo je nejdůležitějším člověkem ve Vašem životě?“** Je zajímavé, jaké zaznívají odpovědi, že rodiče, učitelé, vedoucí, lidé, kteří mají peníze a tituly apod. Nikdo si však neuvědomí, že **nejdůležitějším člověkem v životě každého člověka je přece on sám.**¹⁹

3.5.1 Základní kameny asertivity

Asertivní člověk si nic nevnucuje násilím, agresivitou, pasivitou. Sděluje jasně a srozumitelně své pocity, vyjadřuje své problémy, přímo žádá o pomoc a službu. Nemá radost z cizího neštěstí, nepotřebuje vítězit v konfliktech, snaží se o kompromis a dohodu. Každou změnu v komunikaci ve svém nejbližším okolí provádí opatrně. Čím déle je v emočním vztahu s blízkou osobou, tím opatrněji zavádí novinky v komunikaci. Jinak vyvolá v druhém nejistotu, úzkost, napětí nebo vztek, či agresivitu. Pokud stojí o kontakt s jinou osobou, snaží se o posílení vztahu, kdykoli je to možné. Při dosahování cílů si asertivní člověk stanoví etapy, podcíle, raduje se i z dosažení dílčích úspěchů. Pokud se mu nepodaří dosáhnout cíle, neprožívá vztek nebo ochablost, jako lidé neasertivní, ale má pocit že pro věc udělal mnoho nebo všechno, a že něco nebo někdo, co mohl ovlivnit, mu zabránilo dosažení cíle. Asertivní člověk se v tomto případě neobviňuje, netrestá, neprožívá pocit viny. Asertivní člověk neplýtvá svými city. Rozdělí si lidi do skupin a nejvíce citů věnuje lidem, které má rád a na kterých mu záleží. Při jednání s lidmi využije všech možností, které poskytuje asertivita.²⁰

¹⁹ POSPÍŠIL, M. *Asertivita aneb jak ze slepé uličky v mezilidských vztazích*. Plzeň: 1996, s. 11

²⁰ POSPÍŠIL, M. *Asertivita aneb jak ze slepé uličky v mezilidských vztazích*. Plzeň: 1996, s. 187

3.6 Mediální násilí

Kde se vlastně bere v člověku násilnická povaha, která vede k brutálním postojům proti blízkým osobám a přátelům? Většina odborníků se shoduje, že z mnoha okolnostních vlivů působí média, jako vzorový model při utváření vlastních názorů a postojů. Po zadu nezůstala ani filmová produkce. Akční filmy nesmrtelných záchranářů lidských duší, kteří jsou schopni odolat mnohonásobné přesile, zkreslují celkovou reálnost společenského života. Nejedyn chlapec či děvče se pak vidí v takovém akčním hrdinovi, stává se pro něj jeho vzorem. Hrdinův pralesní život v boji o přežití se následně stává motivačním faktorem pro určení vlastních společenských norem. Neuvědomuje si však, že se postupem času dostává do světa plného násilí.

Studiem odborné literatury se ukazuje, že již od dětství se vymezuje rozdíl mezi mužem (dětské souboje přerůstající socializačním procesem k udržení nadvlády) a ženou (většinou vedeny k odříkání, cnosti, rezignaci a v neposlední řadě k mlčení). Velkou roli v rodičovské výchově a následném samostatném životě sehrávají vnější aspekty. Jedná se převážně o vnucované mediální aktivity s násilnickým podtextem.

V současné době média zcela ovládají život naší společnosti. Dennodenně jsme zaplavováni ohromným množstvím informací z tisku, rozhlasu a televize a také z internetu (nejrychleji se rozvíjející hromadný sdělovací prostředek, jehož informační a vzdělávací možnosti jsou téměř neomezené a jeho využití je všestranné). Mnohé informace obohacují naše poznání pozitivně, ale mnohé informace v nás vyvolávají přesvědčení, že agresivita a násilí kolem nás dosahuje enormních rozměrů. Můžeme také nabýt dojmu, že někteří publicisté záměrně vybírají příklady násilného a agresivního chování, a to jen proto, aby co nejvíce upoutali pozornost čtenářů, posluchačů nebo diváků. V naší společnosti dochází ke střetu dvou názorů. Jeden nepřipisuje médiím výrazný vliv na chování dětí, druhý naopak upozorňuje na značný vliv médií a zvyšování agrese mezi dětmi. Je možno připustit myšlenku, že pokud dítě často pozoruje cizí agrese, mohou mu pomáhat ospravedlňovat jeho nevhodné a špatné chování. Dítě si pak může říkat: „Když se tak mohou chovat druzí, i dospělí, je to přijatelné i pro mě.“ Ve skutečnosti výzkumy, kterých u nás neproběhlo mnoho, naznačují, že agrese jako dispoziční výbava člověka je velmi účinně živena podněty z prostředí, tedy i médií. Každodenní setkávání s příklady agrese na všech možných společenských (války, invaze, politické vraždy) a osobních úrovních (pouliční zločinnost, týrání dětí, mnohé přizemní krutosti, které jsou lidi schopni udělat jeden druhému či krutost

ke zvířatům) vyhlížejí často pesimisticky. Média umožňují ve zjednodušené formě poznávat literární, dramatická, filmová a výtvarná díla z doby minulé a současné, proto v posledních letech významně klesl zájem o četbu, o návštěvy výstav, divadel a galerií, a to zejména u mladistvých, kteří dávají přednost sledování DVD, surfování na internetu, ale také návštěvě diskoték a jiných mnohdy nevhodným druhům zábavy. Média silně ovlivňují zejména děti a mladistvé. Vliv mediálního násilí na psychosociální vývoj nezralých jedinců je proto nezanedbatelný. Otázka je, co způsobují sdělovací prostředky předváděním násilného jednání. Zdá se, že u někoho mohou sloužit jen k fantazijnímu odreagování napětí, u jiného naopak napomáhají zvyšovat agresivitu, u jiného dokonce vyvolávají touhu takové jednání napodobovat. Může docházet k procesu identifikace a sociálnímu učení. Výzkumy dále prokazují, že dlouhodobá expozice televizního násilí vyvolává situace, kdy dítě ztrácí nad svými agresivními pudy kontrolu. Děti prožívající hodiny před televizní obrazovkou mají obdobné charakteristiky jako tzv. „počítačová narkomani“ a všeobecně jako jedinci se závislostí (ať již jsou to hrací stroje, jídlo nebo drogy). Děti a adolescenti postupně ztrácejí blízké vztahy k vrstevníkům, jejich úsilí je vázáno pouze na objekt závislosti (přehrávač, DVD, televize, počítač atd.). Vyhasínají všechny emoční vztahy, objevují se prudké konflikty s rodiči pro neplnění jak školních, tak mimoškolních povinností. Zhoršuje se prospěch ve škole, dochází k morálně emočnímu otupění. *Také na 13. Mezinárodním kongresu dětské a dorostové psychiatrie v San Francisku (1994) se objevilo konstatování, že expozice hrubosti a agresivity ve sdělovacích prostředcích výrazně ovlivňuje dětskou psychiku. Není výjimkou, že zhlédnutí takového pořadu vyvolává stupňující se napětí, hostilis a někdy přímo indikuje násilné chování mezi školními dětmi.* Řada pořadů některé negativní jevy popularizuje, např. v reklamách (kouření, alkohol, násilí, agresivitu, hrubost). Řada případů závažné trestné činnosti a brutality se odehrává přímo podle vzoru z obrazovky. Zlo a násilí prezentované v televizním vysílání nemusí mít destruktivní účinky, je-li dětem prezentováno v kontextu, jenž těmto projevům dává smysl v přijatém kulturním rámci. Děti a mladiství, kteří nezažijí citlivé mezilidské vztahy ve svých rodinách a naopak zažívají chlad nebo nepřiměřenou tvrdost a agresi od svých rodičů, mohou velmi snadno považovat násilí za legitimní způsob prosazování lidských potřeb. Není-li dítě ukotveno v klimatu empatické (vcítění se) rodiny a není-li dostatečně emočně saturováno (nasyceno, uspokojeno), neumí mnohdy rozlišit odlišnost kulturních kontextů, nevřadí viditelnou agresi a násilí na obrazovce do jiného společenského kontextu, kontextu mimo jeho svět, naopak se tyto společenské modely z obrazovky pro něj mohou stát identifikačními vzory, třeba i s časovým odstupem. Teprve násilí vytržené z kulturního a vztahového kontextu představuje hrozbu pro společnost. U

některých jedinců se později na podkladě prožitků z raného dětství (sledování nevhodných filmů v televizi a na DVD přehrávačích, nevhodné časopisy a literatura) může objevit delikvence.²¹

---

²¹ PEŠATOVÁ, I. *Sociálně patologické jevy u dětí školního věku*. TU v Liberci: Liberec: 2007, s. 41 až 44

4 Závěr

Je zřejmé, že popsaná problematika páchání trestné činnosti v podobě domácího násilí se stává stále aktuálnějším společenským tématem k zamyšlení. Pravdou zůstává, že se člověk v jakékoliv životní etapě setkává s psychicky velmi náročnými situacemi, které mohou zásadně narušovat přirozený vývoj nebo prožívání daného životního období. Čím dříve nás takové následky nepřirozeného zásahu postihnou, tím více jsou devastující v následné existenci. Důležité je obsah brutálních forem chování a jejich příčin důkladně pochopit, aby se jim tak zdárně dalo čelit.

Tato práce v souvislosti se studiem sekundárních zdrojů, potvrzuje hypotézu, že násilnická povaha se utváří již v raném věku. Pokud dítě vyrůstá v prostředí alkoholových dýchánek, neustálých hádek a dohadů, vedoucí až k napadení jednoho z rodičů, má velkou pravděpodobnost k vytvoření vlastní povahy se sklonem k agresivitě. V dospívání je pak společenská norma v komunikaci mezi lidmi doslova odkláněna opačným směrem. Patologické projevy protispolečenského chování pak na sebe nedají dlouho čekat. Důležité je upozornit i na působení okolí mimo rodinné prostředí, ve kterém se člověk pohybuje. Ukazuje se, že vliv vyhledávaných okolních společenských aktivit podporuje v dětství získané dispozice k závislosti na návykové látce a současně k prosazení vlastních cílů agresivní formou.

Řada pachatelů není ochotna převzít zodpovědnost za násilí, takže z něj obviňují oběť. Násilní partneři se na “vyprovokování” k násilí vymlouvají často - důvodem k násilí podle nich může být cokoli, co není podle jejich představ. Ovšem i kdyby je někdo “provokoval”, těžko by např. napadli kolegu či kolegyni v práci, spolucestujícího apod. K násilí se v rodině uchýlí proto, že mají pocit, že si to mohou dovolit, a proto, že chtějí získat nad partnerkou absolutní moc a kontrolu.

Omluvou pro fyzické napadení či psychický teror ale nemůže být žádné jednání ani fakt, že se jedná o partnerku či manželku. Za násilí má vždy odpovědnost ten, kdo se ho dopouští. Pouze on má možnost rozhodnout, jak se bude chovat, zda použije násilí či nikoliv. Domácí násilí nebývá nezvládnutím konfliktu, ale chováním, které má vést k získání kontroly a moci nad partnerkou (popř. partnerem) a jejím udržením.

Nezapomenutelným účastníkem nebo svědkem domácích neshod, vedoucí k psychickému a fyzickému násilí, mohou být bezpochyby i děti.

Násilí v rodině se projevuje u obětí zejména na poklesu sebedůvěry, nárůstu depresivních stavů. Následují i problémy v navazování dalších nových vztahů. U těchto obětí se mohou projevit potíže somatického a psychického rázu. Otcové, kteří se takového jednání dopouští, neposkytují svým dětem dostatečný model mužské role. Dítě si následně utváří vlastní obraz v komunikaci se ženou a domnívá se, že násilí vůči ženě a dětem je součástí mužské identity. Je nadmíru jasné, že takové dítě bude v dospělosti v partnerském vztahu uplatňovat společenskou a komunikační normu, kterou má zažitou z dětství.

Na druhou stranu oběti neodcházejí od násilného partnera z řady důvodů - chtějí zachovat dětem úplnou rodinu, mají k partnerovi stále citový vztah, omlouvají jeho jednání a hledají chyby především v sobě. Mezi důvody, proč oběť neodejde, ale patří i strach z fyzického napadení, zastrašování a vydírání ze strany partnera, pocit bezmoci a beznaděje, ekonomická závislost. Samotný odchod navíc domácí násilí nevyřeší – řada pachatelů se násilí dopouští i nadále a snaží se získat ztracenou kontrolu nad obětí.

5 Navrhovaná opatření

Nejlepší ochranou proti domácímu násilí je prevence. Podstatné stále zůstává, včas rozpoznat to, že se formuje budoucí problém ve vztahu mezi lidmi v podobě rostoucí agrese. Prevenci lze rozdělit do tří obecných kategorií. Primární (před nástupem domácího násilí), sekundární (období pocitu vzniku domácího násilí) a terciální (opakování nebo pokračování tohoto negativního jevu). Pro maximální eliminaci závažného jednání a následný další vývoj je nejdůležitější odhalit osobnostní a komunikační změny, vedoucí k protispolečenskému a trestnímu jednání, hned na jejich počátku. Případné přehlížení a lhostejnost v podobě přizpůsobení se agresorovi, mohou vést až k hrůzostrašným nočním můrám samotných účastníků.

5.1 Primární prevence domácího násilí

Princip primární prevence pochází z oblasti zdraví a mentálního zdraví. Původní definice primární prevence vztahená na násilí mezi partnery (Cowen 1978,8) zní: „Podstoupit takové kroky, které sníží výskyt násilí mezi partnery, a to tak, že zamezí vzniku okolností, a to ještě před tím než by k eventuálnímu násilí mohlo dojít.“ Cílem primární prevence není zabránit jednotlivcům páchat násilné trestné činy; primární prevence má za cíl snížit riziko tohoto chování v celé populaci. Výsledkem primární prevence by mělo být celkové snížení tohoto jevu, přestože někteří jedinci se budou nadále chovat násilnicky. Ve feministickém přístupu je primární prevence neodmyslitelná, protože feministky chápou příčiny násilí mezi partnery jako dané dominancí muže ve společnosti a rodině. Hlavním cílem prevence ve feministickém pojetí je proto změnit společnost tak, aby bylo dosaženo rovnoprávnosti mužů a žen. Co se kriminologů týče, bylo vyvinuto jen nepatrné množství preventivních aktivit zaměřených na násilí mezi partnery, přestože telefonáty oznamující tento typ násilí jsou častější než jakýkoli jiný typ trestného činu (Sherman, Schmidt, Rogan 1992). Většina publikací, které mají v názvu „zastavit“ „předejít“ či „ukončit“ násilí mezi partnery (National advisory council on violence against women 2001) je zaměřená na to, jak zastavit pachatele a zabránit recidivě, místo aby se v první řadě zaměřily na to, jak zabránit výskytu násilí mezi partnery. Věnují se sekundární prevenci místo prevence primární. Primární a sekundární prevence však nejsou vzájemně neslučitelné. Některé programy a strategie plní uvedené účely. Například azylové domy pro týrané ženy jsou důležitým prostředkem primární prevence, společně s další pomocí obětem jako výchovně-vzdělávací programy a jiné

podpůrné programy. Rozvoj „azylového ubytování“ přispěl ke změně sociálních norem, které násilí mezi partnery posuzovalo jako do určité míry „čistě rodinnou záležitost“, a proto jej implicitně tolerovalo. Přítomnost azylového domu v komunitě je pro oběť ujištěním, že má kam jít a tudíž nemusí útoky partnera snášet. Pouhý fakt, že tato možnost existuje, může být pro útočníka znamením, že násilí nebude tolerováno. Dalším příkladem, kdy se primární a sekundární prevence překrývá, je intervence trestního práva. Koncept „obecného odstrašování“ a „specifického odstrašování“ se částečně překrývá s koncepty primární a sekundární prevence. Zatčení a trestní stíhání pachatelů násilí mezi partnery a jiné zákonné sankce mohou vést k odrazení pachatele od recidivy (sekundární prevence) a zároveň mohou tato opatření sloužit jako varování a odradit potencionální pachatele (primární prevence).²²

Příčiny násilí mezi partnery mohou mít původ v hierarchii rodinného systému, z nichž některé jsou podstatné v tom, jak je rodina v západním světě organizována. Například, domácnost se skládá z muže a ženy. Jak z biologických, tak sociálních důvodů, mají oba rozdílné cíle, formy jejich prosazování a úkoly ve všech aspektech života. Z těchto a dalších důvodů je tichou hrozbou rodiny přítomen konflikt a některé z těchto konfliktů vedou k násilí mezi partnery. V rodinách, kde se vytvářejí konflikty, jsou často aktivovány rozdíly mezi muži a ženami.

---

²² SMITHM, M., STRAUS, M., A. *Primární prevence násilí mezi partnery* [online]. 2008: http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/prevence/primarni_prevence_nasili_mezi_partnery/r97

5.2 Technika time-out

Pro terapie násilnických povah, používají odborníci několik metod k tlumení agrese a eliminaci násilného chování v komunikaci mezi lidmi. Jednou z nejnámějších a nepoužívanějších technik je technika time-out (přestávka, přerušení). V podstatě jde o to, aby se člověk naučil rozeznat, kdy přijde ta chvíle, ve které se stává násilný. V tuto dobu je lepší odejít a počkat dokud se neuklidní. Vhodné je způsob přerušení komunikace přerušit v době, kdy nastává v komunikaci zlom vedoucí k použití fyzického napadení. Rozpoznat signály vzniku nekontrolovatelného násilného chování je zdárným výsledkem pro agresivního člověka.

Pravidla použití time-out:²³

- Používej time-out, jen když máš pocit, že se budeš chovat násilně. Nezneužívej ho k vyhýbání se konfliktům nebo neshodám.
- Oznam partnerce, že si bereš time-out. Neodcházej bez vysvětlení.
- Využij pozitivní řeči k sobě a jiné relaxační techniky.
- Nepij alkohol ani nepožívej jiné drogy během time-outu.
- Pokus se získat pozitivní podporu od svého okolí
- Zavolej partnerce, než se vrátíš. Zeptej se jí, jestli se cítí bezpečně a respektuj případně její požadavek, aby ses nevracel, když si to bude přát.
- Nenaléhej na projednávání konfliktu hned po svém návratu.

---

²³ MARVANOVÁ-VÁGNEROVÁ, B., POKORNÁ, D., TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí: Oběti partnerského násilí: Násilí mezi rodiči očima dětí: Pachatelé partnerského násilí*. Linde: Praha: 2008, s. 142

Intermezzo:

„... v poslední době jsem dospěla k přesvědčení, že mne brzo zabije, nevěděla jsem, kdy se to stane, ale věděla jsem, že to bude brzo. Každý večer jsem se bála jít spát a nejmíc jsem se bála, když jsem věděla, že má popito. Nedokázala jsem usnout třeba celou noc. Každé ráno jsem si potom říkala, proč se tak bojím, alespoň to budu mít za sebou a budu mít pokoj, už se nebudu muset bát, už nebudu muset maskovat modřiny, už nikdy nebudu mít zlomené ruce a už nikdy nebudu muset nikomu vysvětlovat, že jsem zase někde zakopla. Už nikdy se nebudu muset schovávat ve sklepech a bát se, že mě sousedčin pas vyčenichá. Už nikdy nebudu muset volat na policii a už nikdy nebudu muset unuděným frajírkům vysvětlovat, proč mám ze svého manžela strach. Už nikdy mě žádný policista neponíží tím, že zavolá manželovi, ať si mě jde na stanici vyzvednout, protože mám asi nějaký klimakterický záchvat, neboť jsem hysterická, vyvádím a říkám zmatené nesmysly, jako například ten, že přede mne můj vlastní manžel postavil misku s psí konzervou a řval na mě: „Žer!“ a držel mě přitom za krk a hlavu mi strkal do misky a nepřestal, ani když jsem se pozvracela..., to všechno dělal jen proto, že jsem mu nestihla připravit večeři, a tak se rozhodl, že musím poznat, jaké to je mít hlad jako pes... Už nikdy nebudu muset svému dospívajícímu synovi říkat, že chování jeho otce je špatné a můj syn se mi už nikdy nebude vysmívat... Možná, že i moje dcera mne přestane nenávidět za to, jaká jsem, když už tu nebudu... A jisté je, že já se nikdy bezdůvodně neobořím na ženu, která mně přijde na úřad žádat o sociální dávky, a svým kolegyním potom nebudu dlouze o této ženě povídat a už si o ní nebudu myslet, že je kráva, protože zůstává s mužem, který ji bije... Už nikdy mě můj manžel nedonutí jít na potrat a už nikdy mě uvnitř neporeže skalpelem, aby mě přešla chuť na sex... A moje máma a policisté mi už možná uvěří, když už tu nebudu...“²⁴

²⁴ VOŇKOVÁ, J., HUŇKOVÁ, M., a kol. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. ProFrem: Praha: 2004, s. 168

Domácí násilí není nikdy omezeno na jednu izolovanou násilnou epizodu, má tendenci se stále vyvíjet, gradovat, nejdříve většinou ohrožuje důstojnost posléze zdraví a nakonec i život oběti. Pro přístup české společnosti k domácímu násilí je stále ještě typické, že na něj nazírá v celé jeho komplexnosti. Odpovědné orgány, zejména orgány činné v trestním řízení, se zaměřují zejména vždy jen na jeden izolovaný útok, který však nakonec zhodnotí jako bezvýznamný. Společnost však nepřihlíží k četnosti jednotlivých ataků a formě domácího násilí ne v té fyzické podobě. Běžná je rovněž tendence profesionálního a laického okolí oběti, která násilí na sobě páchané zveřejní, zaměřit svoji pozornost na právě týranou osobu (nechce náhodou partnerův byt? Není blázen? Provokuje?) za současného vytěsnění agresora z úvah o odpovědnosti za násilí. S trochou nadsázky lze tento stav nazvat „čekáním na smrt“.²⁵

---

²⁵ VOŇKOVÁ, J., HUŇKOVÁ, M., a kol. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. ProFrem: Praha: 2004, s. 170

6 Seznam použitých informačních zdrojů

AARON, T., B.: *Kognitivní terapie a emoční poruchy.*: 1. vyd. Praha: Portál: 2005. 250 s. ISBN 80-7376-032-1

BOLDIŠ, P.: *Bibliografické citace dokumentů podle ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2: Část 2 – modely a příklady citací u jednotlivých typů dokumentů.* Verze 3.0 (2004). © 1999 – 2004, poslední aktualizace 11. 11. 2004. URL: <<http://www.boldis.cz/citace/citace2.pdf>>.

BRADSHAW, J.: *Rodinná tajemství: Cesta k přijetí a znovunalezení sebe sama.* 1. vyd. Praha: Pragma: 1995. 350 s. ISBN 80-7205-140-7

BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ: *Pomoc obětem trestných činů v ČR* [online]. 2008: http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=234. Vytištěno 20. 1. 2008

BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ: *Domácí násilí: základní informace* [online]. 2008: <http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/domaci-nasili/r69>, s. 1. Vytištěno 20. 1. 2008

BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ: *Statistiky* [online]. 2008: http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=246. Vytištěno 20. 1. 2008

BURIÁNEK, J., KOVAŘÍK, J., ZIMMELOVÁ, P., ŠVESTKOVÁ, R.: *Domácí násilí: Násilí na mužích a seniorech.* 1. vyd. Praha: Triton: 2006. 108 s. ISBN 80-7254-914-6

ČÍRTKOVÁ, L.: *Bílý kruh bezpečí: Domácí násilí: Naléhavé problémy prevence a intervence v ČR* [online]. 2007: <http://bkb.juristic.cz/174587/old>, s. 1. Vytištěno 3. 12. 2007

ČÍRTKOVÁ, L.: *Policejní strategie při kontaktu s domácím násilím 1/2001* [online]. 2007: <http://bkb.juristic.cz/174587/old>, s. 1. Vytištěno 3. 12. 2007

DONALINKA: *Pomoc osobám ohroženým domácím násilím* [online]. 2008: <http://www.donalinka.cz/index.php>. Vytištěno 20. 1. 2008

ESTRANKY: *Referáty* [online]. 2007: <http://www.info.estranky.cz/clanky/nezarazene/forenzni-psychologie>. s. 1. Vytištěno 2. 12. 2007

GÖHLERT, CH., F., KÜHN, F.: *Od návyku k závislosti: Toxikomanie: Drogy: účinky a terapie.* 1. vyd. München: Alinea editions und Medienservice GmbH: 2001. 144 s. ISBN 80-7202-950-9

HARTMANNOVÁ, V.: *Pravidla českého pravopisu.* 6. vyd. Olomouc: Olomouc s. r. o.: 2003. ISBN 80-7182-145-4

HELLER, J., PACINOVSKÁ, O., a kol.: *Závislost známá neznámá.* 1. vyd. Praha: Grada Publishing, spol. s. r. o.: 1996. 168 s. ISBN 80-7169-277-8

MARVANOVÁ-VÁGNEROVÁ, B., POKORNÁ, D., TOUFAROVÁ, M.: *Partnerské násilí: Oběti partnerského násilí: Násilí mezi rodiči očima dětí: Pachatelé partnerského násilí.* 1. vyd. Praha: Linde: 2008. 159 s. ISBN 978-80-86131-76-4

MATOUŠEK, O.: *Slovník sociální práce.* 1. vyd. Praha: Portál: 2003. ISBN 80-7178-549-0

NEŠPOR, K.: *Návykové chování a závislost: Současné poznatky a perspektivy léčby*. 1. vyd. Praha: Portál: 2000. 152 s. ISBN 807178-432-X

NÁRODNÍ MONITOROVACÍ STŘEDISKO PRO DROGY A DROGOVÉ ZÁVISLOSTI: *Informační portál o ilegálních a legálních drogách: Etiologie závislostí* [online]. 2007: http://www.drogy-info.cz/index.php/info/glosar_pojmu/e/etiologie_zavislosti, s. 1. Vytlačeno 2. 12. 2007

ORFEUS, a. s.: *Orfeus-občanské sdružení* [online]. 2007. Dostupné z: <http://www.orfeuscr.cz/?q=node/6&PHPSESSID=30be86d36c747aa49ea51eb0ddd8bec7>. s. 1. Vytlačeno 18. 11. 2007

PAVLOVSKÝ, P. a kol.: *Soudní psychiatrie a psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada: 2004. 184 s. ISBN 80-247-0542-7

PEŠATOVÁ, I.: *Sociálně patologické jevy u dětí školního věku*. 1. vyd. Liberec: TU v Liberci: 2007. 364 s. ISBN 978-80-7372-291-3

POSPÍŠIL, M.: *Asertivita aneb jak ze slepé uličky v mezilidských vztazích*. Vlastní náklad: Plzeň: 1996, 238 s. ISBN 80-85424-88-6

RAUCHFLEISCH, U.: *Doprovázení a terapie delikventů*: 1. vyd. Brno: Albert: 2000. 88 s. ISBN 80-85834-83-9

SOCHŮREK, J.: *Vybrané kapitoly ze sociální patologie: I. díl sociálně patologické jevy*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci: 2001. 47 s. ISBN 80-7083-495-1

SOCHŮREK, J.: *Nástin vybraných problémů forenzní psychologie: I. díl Obecná část*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci: 2002. 92 s. ISBN 80-7083-679-2

SOCHŮREK, J.: *Nástin vybraných problémů viktimologie*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci: 2003. 81 s. ISBN 80-7083-745-4

SMITHM, M., STRAUS, M., A. *Primární prevence násilí mezi partnery* [online]. 2008: http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/prevence/primarni_prevence_nasili_mezi_partnery/r97. Vytlačeno 12. 2. 2008

ŠVINGALOVÁ, D., PEŠATOVÁ, I.: *Zpracování a prezentace odborných informací*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci: 2004. 28 s. ISBN 80-7083-858-2

ŠVINGALOVÁ, D.: *Kapitoly z psychologie: II. díl-psychologie osobnosti*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci: 2002. 94 s. ISBN 80-7083-614-8

TÝRANÉ DĚTI: *Informace o problematice týrání, zneužívání a zanedbávání dětí* [online]. 2007: <http://www.tyrane-deti.cz/cz/projevy.php?sekce=sexualni>. s. 1 až 5. Vytlačeno 18. 11. 2007

VÁGNEROVÁ, M.: *Psychopatologie pro pracovníky policie a vězeňské služby 1. díl*. 1. vyd. Liberec: TU v Liberci: 2003. 102 s. ISBN 80-7083-702-0

VÁGNEROVÁ, M.: *Psychopatologie pro pracovníky policie a vězeňské služby 2. díl*. 1. vyd. Liberec: TU v Liberci: 2003. 102 s. ISBN 80-7083-703-9

VANÍČKOVÁ, E., a kol.: *Násilí v rodině: Syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte*. 1. vyd. Praha: 3. lékařská fakulta UK Praha: 1995. 64 s. ISBN 80-7184-008-4

VITOUŠOVÁ, P.: *Bílý kruh bezpečí: Vykázání v roce 2007* [online]. 2008: http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/novinky_-_nazory/vykazani_v_roce_2007/r17. Vytisknuto 12. 2. 2008

VOŇKOVÁ, J., HUŇKOVÁ, M. a kol.: *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 1. vyd. Praha: ProFem: 2004. 194 s. ISBN 80-239-2106-1